

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Józseftér 10,
hová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.
SZERKESZTI:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve... 8 frt
Fél évre..... 4 „
Negyedévre..... 2 „
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Bonyodalmak. Irta: Dr. Vázsonyi Vilmos. — A főrendek.
Irta: Palágyi Lajos. — Kohn Dávid. Irta: Tábori Róbert. —
Egy ujkori Judit. Kompert után Haber Samu. — Ha volna
szervezetünk. Szabolcsi Miksától. — Fehér rózsza. Irta: Her-
czeg Ferencz. — Amerikai dolgok. Irta: Becsky László. —
Hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1893. május 14) 5653. Ijar hó (29. napos)
28-ika. Hétfő 29-ike.
Kedd. Szivan hó (30 napos) 1-je. Rós-Chódes.
Szerda 2-ika. Csütörtök 3-ika. (A Selósesz-jemé-
hagbóló első napja.) Péntek 4-ike. Szombat 5-ike.
Este beköszönt Sevuósz-ünnepe. Hetiszidra: Bamidbor.
(Mózes IV. könyvének 1., 2., 3., 4. fejezetei.) Haftorah:
Hesea II. fejezete.

Bonyodalmak.

A klerikalizmus szívós ellenség, minden esz-
közt megmozgat a liberalis egyházpolitika meg-
buktatására. Úgyesen két tűz közé akarja szori-
tani a szabadelvű elemeket, — a műveletlen, a pap-
ság korlátlan befolyása alatt álló tömegeket és
az ájtatoskodó arisztokratákat sorakoztatja elle-
nük. A nemzet erejét és lelkét képező közép-
osztálynál a klerikalizmus már elvesztette az üt-
közetet, a megyék és városok félremagyarázha-
talan egyértelműséggel verték vissza támadásait.
Odamenekült hát az akarat nélküli tömeghez és
a nemzet minden törekvésétől idegen, feudális
arisztokráciához. Kaczagató látvány. A művelt-
ség minden elemét nélkülöző rétegek kérvény ut-
ján tiltakoznak olyan intézkedések ellen, melyek-
ről fogalmuk sincs és a szibarita filozofia gőgös
tanítványai nagyhangú tirádákat dörögnek a tár-
sadalmi erkölcs feldulása ellen. A klerikalizmus
pedig e szép frigre áldását rebegi.

A gyárilag készült kérvények komédiája után
bekövetkezett a jól rendezett második darab, a
főrendiház állásfoglalása. Felvonultak azok az
alakok, a kik már a negyvenes években ellenez-
tek minden szabadelvű egyházreformot és isten
különös kegyelméből hosszú életet élve, láthatták,
mint győz az általuk támadott irányzat. Azt hisz-
szük, hogy isten különös kegyelmeből még azt
is meg fogják érni, hogy láthatják jelenlegi ellen-
zésük sikertelenségét. Azokkal az emberekkel van

dolgunk, a kik 1848-ban abban mesterkedtek a
bécsi udvarnál, hogy az egyházi ügyeket az uralkodó
ne kezeltesse miniszteriumával, hanem intézze
abszolút hatalommal; a kik a szabadságharcz
leveretése után üdvözlő feliratot küldtek Bécsbe
és ujjongtak a »trónt és oltárt egyaránt fenye-
gető istentelen mozgalmak« bukásán; a kik az
alkotmányellenes 1855. évi concordatumot öröm-
rivalgással fogadták; a kik a szomorú abszolút
korszak alatt semmit sem tettek a nemzetért, de
érdekeinek elárulásával gyarapítani akarták az
egyház hatalmát. Ezek és azóta felnövekedett
növendékeik akarják a reformáció utját állani,
hogy multjukhoz képest ismét az akadály szere-
pét játsszák a nemzet fejlődésében.

Fellépésük sikere attól függ, hogy a felvetett
reformkérdések igazi társadalmi szükséglet képez-
nek-e, vagy nem, és a reformakciózt megindító
kormány valódi tette vágyó államférfiakból áll-e,
vagy nem. A multak arra tanítanak, hogy a szí-
vós ellenséget csak a nemzet legnemesebb erői-
nek egybegyűjtésével és megfeszítésével lehet le-
győzni, de ezen erők bátor támadására el kell
buknia. Tanuljanak a jelenkor kényelemhez szo-
kott politikusai a negyvenes esztendő államférfiai-
tól. Akkor a nemzeti képviselőlet egy kivüle álló
kormányval és makacs arisztokráciával szem-
ben ki tudta vívni a szükséges egyházpolitikai
reformokat, 1844-ben így szerezte meg a végle-
ges egyenjogúságot a protestáns egyházaknak.
Könnyebben győzhet ma, mikor a király és a

képviselő bizalmából kormányzó miniszterium áll a reformirányzat élén. Győzhet, ha győzni és nem hátrálni akar. A kik a reformeszméket fölvetették, azoknak erkölcsi kötelességük mindent elkövetni, hogy azok győzelemre jussanak. Bűn lett volna a társadalmat békéjében, munkájában megzavarni, izgalmaknak kitenni, ha egy kis lófutató, nőszöktető és álszenteskedő főrangú társaság ellenzése visszavonulásra készítetné a reformakció kezdeményezőit.

A kormány azon nyilatkozata, hogy a főrendiház legutóbbi szavazásából nem szándékozik komoly következtetéseket levonni és általa nem riasztatja el magát egyházpolitikájának folytatásától, arra a reményre jogosít, hogy a reformirányzat kezdeményezői átértik hivatásukat és érzik erkölcsi felelősségük súlyát. Bizunk abban, hogy ez a kormány nem fogja megismételni Tisza csúfos meghátrálását a főrendiház előtt. A főrendiház tanácskozási rendje megengedi, hogy a képviselőház által elfogadott javaslatot akárhányszor is visszaküldhessék a főrendiházhoz egy ülészakalatt; a kormánytól függ tehát, hogy javaslatait a napirendről leszoríttatni ne engedje.

A legrosszabb eshetőséget vettük szemügyre, bár a legutóbbi szavazás miatt még annak nem kell szükségképpen bekövetkeznie. A felületes szemlélő is észrevehette, hogy a klerikális tábor szervezetten és előkészülve lépett sorompóba, míg a kormány igen könnyedén vette a dolgot és nem szervezte híveit. Ugy látszik, a kormány a jelenlegi szavazásnak nem is tulajdonított jelentőséget és erőit a komoly mérkőzés idejére tartja fenn. Erre mutat az is, hogy az idén joga volna öt kinevezett főrendi állás betöltését javasolni az uralkodónak és ezen jogával még nem élt. Mindamellet a klerikális frakció csak csekély többséget tudott összehozni. Az ütközetet tehát a költségvetési szavazással eldöntöttnek tartani nem lehet. Egyáltalán nincs kizárva, a mit egyik félhivatalos egész komolyan állít, hogy a kormány javaslatai a főrendiházban többséget fognak nyerni.

A mi felekezeti egyenjoguságunk ügyét illeti, a főrendi opposíció még azzal bánt el legkiméletesebben. Hogy azonban a klerikális tábor az áttérési szabadságot ellenezni fogja, az már világosan látható. Csak következetes önmagához. Többször kimutattuk már, milyen hevesen ellenzte a klérus a protestáns hitre való áttérési szabadságát. Ehhez hozzá tehetem, hogy *hasonló eljárást követett a görög-keleti egyházzal szemben is.* Midőn 1848-ban arról volt szó, hogy az 1844: III. t.-cz. szabványai a görög-keletiekre is kiterjesztessenek, a klérus ezt ellenezte és *Ocskay Antal*, kassai püspök egész világosan kifejtette a dogmatikus álláspontot következő nyilatkozatával:

»Miután az átmenet a kath. egyház elveivel ellenkezik, ahhoz soha sem járulhatok, hogy valaki a kath. hitvallásról más vallásrai átmenetelre a törvényhozás által feljogosíttassék«. (1847/8. Orsz. Napló 494. o).

Alig tudják, mert egész csendben történt, hogy a klérus még 1852-ben is kísérletet tett az áttérési szabadság korlátozására. Budán tartott 1852. évi júniusi értekezletéből emlékiratot terjesztett az uralkodó elé, melyben azt kérte, hogy a »szerencsétlen« 1844: III. t.-cz. által okozott károk ellensúlyoztassanak és »az állam a maga javára gondoskodjék arról, hogy a katolikus hittől való elszakadás minden eszközzel gátoltassék«.

Az áttérési szabadság a recepczionális javaslat legkritikusabb pontja. Ha nehézség forog fenn, az ebben a pontban összpontosul. Azok a pontok, melyek a kormányjavaslatból hiányoznak, ezzel szemben semmiféle nehézségre sem adnak jogot. Belátta ezt a kormány is, mert a recepczionális bizottság által elfogadott indítványunkhoz képest, szívesen beleegyezik az 1868: 53. t.-cz. kimaradt szakaszainak utólagos felvételébe. Alig közölte a sajtó a recepczionális bizottság határozatát, a félhivatalosok egyértelműen kijelentették, hogy a kormány beleegyezik az általunk kért pótlásokba. De míg a *Pesti Hírlap*-ban Beksics Gusztáv egész lelkesedéssel szállott sikra a kifejtett szakaszokért és hangsúlyozta, hogy a recepczionának teljesnek kell lennie, addig a »Nemzet« olyan megjegyzéseket fűzött híréhez, melyek legalább is sajátszerűek.

Azt mondja a »Nemzet«, hogy a kimaradt pontok jelentéktelenek. Részben igaza van, de csak részben, mert vannak köztük igen fontosak is. De végre is bármilyen csekély jelentőségűek legyenek a kifejtett szakaszok, elmaradásuk arra a következtetésre ad okot; hogy a zsidó felekezet jogállása nem egyenlő a többi bevett felekezettel. Így egyenjogusítani nem lehet. Korlátolt egyenjoguság --- szörnygondolat. Azt mondja továbbá a »Nemzet«, hogy ilyen pontok a lelcenzekre vonatkozó és az, mely szerint zsidók bizonyos tisztségeket nem nyerhetnek el. Ez az állítás legalább is furcsa. Ha a »Nemzet« cikkirója előveszi az 1868: 53. tczikket, abban egyetlen sort sem talál, mely arról szólna, hogy milyen vallás kell bizonyos tisztséghez. Tudtunkkal egyetlen méltóság van csak, melyet zsidó vallása miatt el nem nyerhet, — ez a királyi méltóság. Legyen nyugodt a »Nemzet« t. cikkirója, eszünk ágában sincs a pragmatika szankció ama szabályának megváltoztatása, mely szerint a királynak római katolikusnak kell lennie . . . Vagy talán a koronaörökre méltóztatott gondolni? Nos, nincs lörvény, mely valláshoz kötné a koronaörök mélt-

lóságát; hogy 1790 óta protestánsok és katolikusok osztozkodnak a méltóságon, az tisztán szokáson alapul. Különbén a koronaöri méltóságról is lemondunk. Hogy micsoda méltóságok elérésében gátolná ezen kívül a törvény a zsidókat, töredelmesen bevalljuk, erről fogalmunk sincs.

Ezen előzmények után a »Nemzet« azon aggodalmát fejezi ki, hogy a felveendő új pontok szaporítani fogják a receptció akadályait. Ugyan miért? A »Nemzet« úgy látszik félreértette a zsidókat. Mi az 1868: 53. tczikkre gondolunk, míg a »Nemzet« a pragmatika szankcióra... — Innen a félreértés.

Azt hiszszük, hogy a »Nemzet« aggodalma csak privátnézet és magunk részéről még azt is készséggel elismerjük, hogy ez az aggodalom nem származik roszakaratból. De a fődolog elvégre is az, hogy most már hitelesen tudjuk, hogy a kormány a kért pótlásokat elfogadja és ilyen irányu indítványhoz már a bizottsági tárgyalás során hozzájárul. Kíváncs volt, hogy ez a bizottsági tárgyalás minél előbb megtörténjék. A bonyolult anyakönyvi javaslatot, melynek terve tetemesen később született, mint a receptcióé, már napok óta tárgyalja egyik bizottság. Nem tudjuk okát, hogy miért halogatják a már ugyis túlságosan halogatott, rövid és egyszerű receptciónalis javaslat bizottsági tárgyalását? Nem kételkedünk egy perczig sem Csáky gróf szabadelvűségében, erélyében és elvszilárdságában, de a mi lelkesedésünk olyan természetű, hogy agyunk működését be nem szünteti; az pedig érthetetlennek találja a további halogatást, mikor az eddigi is csak fokozta a megvalósítás nehézségeit.

Dr. Vázsonyi Vilmos.

A főrendek.

A főrendi házban érdekes látvány szemtanúi voltunk. A grófok, bárók, püspökök síkra szállottak, hogy a veszélyeztetett vallásosságot megvédjék a magyar kormány forradalmi radikalizmusa, a veszélyeztetett családi szentélyt pedig ugyancsak a hitetlen és istentelen magyar kormány pogény nihilismusa ellenében. A vallást és a családot védik meg ők! Valóban lehetetlen meg nem ütközni azon vakmerőség fölött, hogy éppen azok a bárók és grófok szállnak a családi szentély védelmére, azok védik az ősi erkölcsöket, kik életüket léha gyönyörvadászattal töltik s kik közül sokan úgy rendezik be családi életüket, hogy férj és nő egész külön passziók és élvezetek után járnak. Vajjon melyik társadalmi körben oly laza

a családi együttlét kapcsa, mint a mágnás osztályban? S vajjon melyik társadalmi osztályban tartanak férjek »balkézről« annyi nőt, mint a mágnások közt? S vajjon melyik társadalmi osztályban merülnek fel oly nemi aberrációk, mint a katolikus papság körében? Igazán szégyenletes dolog, hogy az ősi családi erkölcsök oly védőkre szorulnak, a minők a mágnások és püspökök. S még szégyenletesebb, hogy az igazi vallásosság azok védelmére szorul, kiknek a vallásosság csak eszköz a hatalomra. Hiszen ha a családi szentély csakugyan védelemre szorul, mint a mágnások állítják, akkor azt a családi szentélyt első sorban azok ellen kell megvédeni, kik most hithű szemforgatással védelmére sietnek. S ha az igazi vallásosság védelemre szorul, azok ellen kell első sorban megvédeni, kiknek a vallásosság a legpáratlanabb jövedelmi és hatalmi forrás. De hát ez az élet sora! Kiélt mágnás-ruék szállnak síkra a családért! S hitetlen jezsuiták szállnak a vallás védelmére!

A főrendi házban legutóbb többek közt egy katolikus püspök fejtette ki nézeteit a kormány egyházpolitikája fölött. Ez a püspök, ki igazi példányképe a hitetlenségnek, s mintája a modern természettudományi frázisok által megmételtyezett agyvelőnek, ugynevezett »nagy szabásu« beszédben védte az egyházi álláspontot. Jellemző különben e püspökre, hogy folyton kaczerkodik a materializmussal, sőt lelke mélyében a legpogányabb materialista. Érveinek, fegyvereinek nagy részét a hitetlenektől veszi kölcsön, hogy annál hatásosabban harcolhasson ellenük. Oly eljárás ez, mint mikor valaki egy gyanutlan ellenféltől eltanult fogásokkal nem resteli a saját tanítója ellen támadni. A püspök ur kiindulási pontja, hogy valamint a természetben nincs ugrás, hanem fokozatos átmenet, úgy az államban sem szabad annak lennie. Ime a püspök ur mint titkos darvinista bontakozik ki a homályból, a darvinizmus fejlődési theóriáját nem restelli egyháza álláspontjának védelmére használni. Ime mégis csak jók a pogány elméletek, ha egyházi célokra használhatók. S a darvinista püspök, midőn azt állítja, hogy az államéletben veszedelmes a gyors átmenet, radikális reform, a saját egyháza ellen lép föl; mert hisz mi volt a kereszténység, ha nem gyökeres változás?! Ha

a kereszténység megalapítói úgy gondolkodtak volna, mint a püspök ur, nem léptek volna fel radikális ujitásokkal, hanem a fokozatos fejlődés alapján állva, megalkudtak volna szépen a pogányokkal. De a kereszténység megalapítója s utána a vértanúk és szentek egész táborára egyáltalán nem állottak a »lassu fokozatos fejlődés« pogány álláspontján s heroikus fölléptükkel tették lehetővé, hogy ma már egyházi méltóságok »konzervatív haladók« lehessenek.

S a darvinista püspök beszéde további során kifejtette, hogy az egyházpolitikai reformokat, melyeket a kormány tervez, nem a társadalmi szükségszerűség vetette fel, e reformok nem a népből, nem a tömegekből indultak ki. A püspök ur nem akarná, hogy a magyar népet absztrakt elméletek járma alá kerülne. Ime, az egyházi férfiú, ki a tömegekre hivatkozik, pedig tudhatná, hogy a tömegek kiáltottak a »feszítsd meg«-et! Csakhogy egy püspök szükség esetén demagóg is tud lenni s a tömegek tompult maradiságára is tud hivatkozni, ha valamely eszme ellen fegyverre van szükség. Az tény, hogy az új egyházpolitikai reform-eszméket nem a szegény, jámbor falusi emberek vetették fel ünnepi proceszsiókon. De ha addig váránk, míg a reformokat azok vetnék fel, vajjon meddig kellene várunk?! A szegény népnek kenyérért kell fáradnia s az eszmék felvetését azokra hagyja, kik sorsát intézik. Hát a kereszténység eszméje nem Jézus lelkében született meg? Lenne-e ma kereszténység, ha a szegény halászokra és kufárookra bizta volna a sors, hogy reformterveket alkossanak? Minden eszmének *egy* elmében kell megvillannia s a tömegek arra való, hogy az igaz eszmét keresztül vigyék. Teljesen félreagyarazza s önző czélokra használja fel a demokrácia elvét, ki azt meri állítani, hogy egyes embereknek nincs joguk a tömegek előzetes jóváhagyása nélkül eszméket felvetni. De hát régtől fogva az a jezsuitizmus egyik harci eszköze, hogy a nép érdeke ellenében a népre mer hivatkozni.

Mennyire tarthatatlan egyébiránt az az álláspont, hogy csak oly ujitások történjenek, melyekre lent a tömegben megérlelt a szükséglet, mutatja minden modern technikai találmány, mert hisz előbb föl kellett találni a vasutat, a távirót, a

telefont stb. csak a találmány teremtetette meg a szükségletet. Azaz, hogy helyesebben formulázam gondolatomat, a szükségletek meg vannak, de szunnyadnak s a találmányok, ujitások ébresztik fel azokat. Nincsen is nagyobb érdeme ember elmének, tehetségnek, mint az, ha valamely ujitást fölvet, nyilvánosságra hoz, megvalósít és szükségletté tesz.

A fin de siecle-püspök ur beszédének további során hangoztatta, hogy ők, kiknek e hazában 900 éves multuk van, nem fognak hazaszeretetet tanulni azoktól, kik ily multtal nem bírnak. Valóban multjuk van a püspök uraknak. S hogy mily szomorú ez a mult, arról történelmünk lapjai beszélhetnének. De nem akarjuk e multat megvilágítani s csak a jelenre kívánunk utalni. S hogy milyen ez a jelen, milyen a felszólalt püspök ur hazafisága, az kitűnik beszédének egy további részéből, melyben egészen olyan elveket fejteget, a minőket a nemzetiiségi izgatók szoktak hazánkban hangoztatni. Azt mondja a püspök ur, hogy ő Magyarországot úgy képzei, hogy »a tényleg létező erőknek koncentrikus tevékenysége által *alakuljon egy mozaik kép.*« A nemzetiiségek éppen ilyen mozaik képet akarnak. Ámde a magyar nemzet nem akar egymáshoz illesztett részek izetlen keveréke lenni, mert a magyar nemzet erős, egészséges nemzet jövőjére tart igényt. A »mozaik kép« leple alatt a legkülönbözőbb külön aspirációk rejlenek. E nemzet éppen azt sinyli most, hogy oly nagyon mozaik-szerű. S e nemzet minden törekvése most oda irányul, hogy a létét veszélyeztető sokféleségekből kiemelkedjék. Az egész nemzettel helyezkedett szembe a püspök ur, midőn az egyes nemzetiiségek és felekezetek igényeinek lett szószólója a nemzet egységének rovására. Valóban azoktól, kikben a magyar nemzeti tudat csak oly csekély mértékben van meg, hogy egy mozaik-nemzettel megelégszenek, senki sem fog e hazában nemzeti érzetet tanulni.

A felszólalt urak közül csak az egyik gróf néhány szavára ohajtók megjegyzést tenni. Azt mondja a gróf ur, hogy ő *béresének ugyanazon jogokat követeli*, a melyekkel ő bír. Szép a gróf urtól, hogy ekkora leereszkedést tanúsít bérese iránt; s megadja béresének a 48-as törvények által ugyanis megadott jogokat. De ha a gróf ur valóban

a teljes jogegyenlőség alapján áll, mért nem működik oly irányban, hogy bérese a főrendiházba hivassék meg?! Követelnie kell bérese részére ugyanazokat a jogokat, melyekkel ő bir. Tehet-e arról az a béres, hogy nem született főrendnek? Ha véletlenül grófnak született volna, bizonyára szintén igen jeles tagja lett volna a főrendiháznak. Maga az a tény, hogy a gróf urnak *születési előjogánál* fogva alkalma volt kijelenteni, hogy ő béresének megadja a jogokat, bizonyítja, hogy a gróf ur még ma is a jogegyenlőség állítólagos korában több joggal bir, mint bérese. De a mág-nás urak nem akarják azt észrevenni, hogy ők még ma is természetellenes és társadalomellenes jogokkal birnak. Nem akarják észrevenni, hogy a mai korban, midőn mindenütt a világon öntudatra ébrednek a népek, ők Magyarországon még mindig kiváltságos helyzetet foglalnak el, s egyre jobban elbizakodva, egyre vakmerőbbekké lesznek. Pedig meg kellene gondolniok, hogy csak a legnagyobb szerénység alázatos mázával tart-hatják fel ideig-óráig privilégiumaikat s teljesen inpolitikus tőlük, fölébresztteni az alvó szenvedélyeket.

A kormány reformprogramja valóban kép-zelhető legkevesebbet kíván megvalósítani. E program az a *minimum* melylyel manapság a törvényhozás elé lépni lehet. Nézzenek a főren-dek külföldre, hogy ott már miket követelnek a nemzetek. Az idegen népek aspirációi mellett a mi liberalis programmunk valósággal jelenték-telenné törpül. Vigyázzanak a főrendek, mert ha a kisebb vivmányok megvalósításának útjában állanak, a nagyobb követelések fognak felszínre kerülni. Ne állják útját a kor szükségleteinek, mert a rohanó ár el találja seperi az akadá-lyokat.

Palágyi Lajos.

K o h n D á v i d.

»Az a parityakő, melylyel a zsoltáros király, pásztor-fiu korában, földre terítette a népét gúnyoló óriást, nem esett le a földre, amint homlokon találta Goliáthot, hanem tovább repült, ki a világűrbe! Még egyre repül, s meg sem fog állani mindaddig, míg a csillaghonba el nem ér, ahol maga is csillaggá lesz. Ragyogása tudunkra adja majd, hogy közel a szabadság napja, mikor az Ur ismét kegyébe veszi népét. . . .«

Ezt a magyarázatot adta nekem 15 év előtt, Bihács várában, Pintó Benjámin, az ottani zsidó hitközségnek

ősz papja, mikor megkérdeztem tőle, hogy mit keres minden éjjel házának lapos födelén, s miért vizsgálja olyan áhitattal a csillagos eget. Dávid király »parityakövet« kereste. Nem érkezett-e még a csillagok közé, s vajjon sokáig kell-e még arra várni, hogy az Ur ismét kezébe vegye népét?

Magam is sok éjszakát töltöttem vele a lapos tetőn, s lassanként rajtam is erőt vett a bűvölet, mely az öreg papot arra kényszerítette, hogy éjjeli álmát föláldozza egy naiv képzelgésnek, egy költői formába öltözött baboná-nak. De mikor annyi költészet volt abban! Az ezer meg ezer idegen csillag közül azt az egyet kilesni, mely Izrael csillaga!

S ilyenkor sóhajtvá szokta az öreg pap hozzá tenni:

— Félek, hiába virasztok sok éjjen át, mert az a hir van keleten elterjedve, hogy csak az lelheti meg, aki maga is a Dávid nevet viseli, mint a lantos király.

De fiam... az talán? mert az ő neve Dávid!

S elkezdett regélni csodás dolgokat e név jelentő-ségéről, varázsáról és a benne lakó bűvéről. Minden betűjéről tudott egy hosszú magyarázatot, mely félig költészet, félig pedig csürt-csavart rabulisztika volt. Egy hővérű ifju nem tud több szépet mondani kedvese ne-véről, mint az ősz pap a Dávid nevééről.

Azóta megmaradt bennem az előreszeretet e név iránt, s valahányszor egy emberrel találkozom, aki viseli, önkénytelen mindig mélyebben nézek a szemébe, nem kutatja-e ő is a lantos királynak »parityakövet«, amelyből csillag lesz idővel? Hát ha éppen ez a kiválasztott?

..... Egy évvel ezelőtt találkoztam először *Kohn Dáviddal*. Éjfél utáni két órakor fölmentem valami elin-tézendő ügyben a »Magyar Hirlap« szerkesztőségébe. Lázasan folyt e munka, mert százával érkeztek az ország minden részéről a sürgönyök, melyek a választások ered-ményét bejelentették. Olyan mély csend uralkodott, hogy a tollak perczegését és a lámpák sistergését lehetett hallani. Csaknem két tuczat ember lázas sietséggel dol-gozott. Lábujjhegyen mentem végig vagy öt szobán, míg egyszerre csak a hatodikba érve — szerkesztőségi nyel-ven a fidélis szobának nevezték — valami sajátyszerű zsongó ének ütötte meg fületem. Régi, bus melódia, aminőt az ember csak akkor hall, mikor Jom-Kipur napján elmegy a templomba. A szomszédos szobában dudolta valaki. S a többi jelenlevő rá se figyelt, hanem tolytatta munkáját. Bizonyára megszokta már ezt a nem minndennapi »muzsikát«.

Aztán hirtelen átesapott a dallam a búsból a leg-nagyobb vigságra. A husvét első estéjén szokásos szöve-gek egyikét reczitálta ugyanaz a hang, s valamennyi jelenlevő, szorgalmas és nyakig munkába merült ember-fia megpihent egy pillanatra. Sőt a segédszerkesztő még is jegyezte mosolyogva:

— Dávidka készen van a czikkével, mert már a »Chad-gadjó«-t éneкли.

— Kicsoda ez a különös énekes madár, aki éjfél után dalol? — Kérdeztem.

Általános bámulat.

— Hát nem tudja? Kohn Dávid! a »Magyar Hirlap« közgazdasági rovatának vezetője!

Ah, tehát itt van az a lelkes paritázó, akinek minden pályadíj célpont, s eltalálja biztos kézzel, hogy ölébe hull az áldás! Látnom kell, meg akarok vele ismerkedni!

Bementem a szomszédos szobába, bemutattam magamat.

— Solem alechem! — e szavakkal fogadott Dávidka. Diskurálni kezdtünk, még pedig . . . héber nyelven.

Ugy három óra felé átküldött a saját szerkesztőségünkől az éjjeli inspekcziós, s azt kérdezte tőlem, hogy talán belefulladásba valamelyik tintatartóba. Mert nem győzik már megvárni, hogy visszajöjjenek. Ha a lap elkészve fog megjelenni, az én lelkemet fogja terheli a felelőség.

Biz isten, egészen megfeledeztem arról, hogy szerkesztőség is van a világon. Annyira belemélyedtem Kohn Dáviddal a disputálásba valamely talmudbeli téma fölött.

S az nap óta, valahányszor találkozunk, mindig olyan dolgok fölött beszélgetünk, amik a mai világon már nagyon kevés embert érdekelnek. Rég elmúlt eseményekről s olyan eszmékről, melyeket csak egy holt nyelvnek betűi őriznek meg a feledéstől . . .

Megvallom őszintén, hogy mielőtt Kohn Dáviddal megismerkedtem, zsidó voltomról ugyanazt a véleményt tápláltam, melyet a bécsi ember hirdet a csehekről. »Csehnek lenni nem éppen szégyen, de nem is hasznos dolog.« Hát én is azt hallottam, hogy zsidónak lenni a mai világban, ha nem is szégyen, de nem valami hasznos dolog! Volt is rá némi okom, hogy így gondolkozzam, mert többször esett meg rajtam, hogy e »velem született hiba« miatt elestem egy és más kiérdemelt sikertől. Kohn Dávid tanított meg arra, hogy büszke legyek vallásomra és származásomra. Jelen voltam egyszer, mikor egy gentry-ifju nagyon henczegett nemesi származásával. Dávidka szelid mosolylyal megkérdezte:

— Ugyan kérem, mondja csak meg, mennyi idő az ön nemesi levele?

— Még a mohácsi csata előtti időből való! — válaszolt a gentry-fiu.

— Szép, nagyon szép! Az enyém *csak* az Egyiptomból való kivonulás idejére vezethető vissza — válaszolt csendes humorral Dávidka.

S elkezdte magyarázni, hogy mi különbség van a rozsdá és a patina közt. A rozsdá a közönséges fémek betegsége, a patina a nemes érczek zománca. Mi alatt beszélt, a gentry-fiu nagy szemeket meresztett. Szeretett volna gunyosan mosolyogni, de nem mert. Valami mély meggyőződés, amely nem engedte a guntelétérbe tolakodni, csillogott Dávidka minden szavából és rózsaszínű köddel töltötte meg a szobát. Ebben a ködben minden eleven és mozgó volt. Régi alakok támadtak fel, bölcs ideák repkedtek mint a méh virágról virágra, s valami boldog, csendes hangulat áradt szét. Végre a gentry-ifju megsokalta a dolgot és csaknem méltatlankodva szólott:

— Minek lett önből közgazdasági rovatvezető? Hisz maga valóságos poéta! . . . Ami neki poézis, az nekünk valóság. Az epedés egy dicső mult után, a mély vágy, Sion dicsőségét még egyszer látni, az áhitat, melylyel Jeruzsálem romjai felé tekint a zsidó: nekik *csak* költészet, nálunk tradiczió.

Ezzel az elfelejtett érzéssel ismertetett meg újból Kohn Dávid. Gyakran rajtakapom magamat, hogy reggel, mikor fölébredek, ismét eszembe jut, amit 25 év óta tökéletesen elfelejtettem: az a szép dal, mely így kezdődik: »Má tóvu óholecho Jákov . . .«

S emellett olyan tökéletes magyar ez a fiu, hogy lelkének nincs egy szála sem, mely nem rezegne a magyar haza előtti szeretetben. Beszél több európai nyelven, de valamennyit magyar hangsúlylyal ejti ki. Magyarsága olyan tiszta és töröl metszett, hogy a debreczeni nagy-piaczon sem hallani különbet. Irálya telítve van igazi magyar illattal, s minden ékesszólásnál jobban bizonyítja, hogy van már magyar kereskedői stylusunk, amely kiszabadította magát a germánizmus nyűgéből.

Kohn Dávid e héten nyerte el az akadémia díját egy munkájával, melyet az olasz valutáról írt. *Ez a 18-ik pályadíj*, melyet elnyert. Mikor a 16-ikat odaitélték neki (1890. május havában, Dávidka, ki akkor az *akadémiai Dora-díjat* nyerte el, abban a hónapban töltötte be *huszadik* évét) e lapnak szerkesztője megírta életrajzát: én tehát diszpenzálhatom magamat azon föladat alól, hogy megírdam, hol született, hol nevelkedett, s miket cselekedett gymnazista korában. Nem is vállalnám magamra, hogy megírdam életrajzát, mert amit ő eddig tett, az csak egy fényes praeludium. Az igaz, hogy ebben a praeludiumban már több a dallamosság és a harmonia, mint sok befejezett »zeneműben.« De a minőnek én Kohn Dávidot ismerem, bizonyos vagyok benne, hogy lelkében már új eszmék születnek, mialatt az előbbieknél gyümölcsseit szedegeti; új tervek kövöcsöl, új munkába fog. S nagy balgaság volna tőlem mindenestre, ha én már tavaszkor el akarnám mondani, hogy mi mindent fog termelni őszkor egy nemes gyümölcsfa. Hát ha rászéd, és sokkal többet nyújt, mint a mennyit az én vérmes fantáziám ki-komponálhat.

Kitelik ez Kohn Dávidtól!

Tábori Róbert.

Egy ujkori Judit.

— Kompert Lipót után. —

(Vége.)

Blümele ziháló mellel jó darabig bámult maga elé. Vőlegénye fölkiáltása ki nem zökkentette mély elgondolkozásából, valamint azt sem vette észre, hogy Chajim ismét zokogott keservében.

Aztán végtelenül szomorú arczczal oda állt vőlegénye elé, átfonta a nyakát és megszólalt:

— Te, Chajim, nagy baj volna-e az te rád nézve, ha én nem lehetnék a te feleséged?

A szólított kidülledt szemmel, mely tekintettel meredt Blümelére, arcza azonban mosolygóra vált az ölelés gyönyörétől:

— Szép egy kérdés, hehehe! — válaszolt a tanító.

— Hallgass meg, Chajim, — szolt a leány szokatlantul tompa; lehűtő hangon — én nagy dologra határoztam el magamat. Ha azt véghez viszem, nem lehetek a feleséged. Ha meg tudod miért? ki fogsz előttem köpni, kerülni fogsz, gyűlölni fogsz. Gonoszabbnak fogsz tartani, mint téged most az emberek. Ha feléd jönnek, odébb rúgnál magadtól, ököllel sujtánál arczómba... De nekem mégis meg *kell* ezt tennem. Ne is kísérelj meg a lebeszélést. Nem lehetek a te feleséged.

Chajim fölkiállt:

— S'má Jiszroel! Mi bajod Blümele és a leányt, a ki időközben hátrált vagy egy lépéssel, közelebb akarta vonni magához.

— Ne bántsz, Chajim. Taszíts el magadtól már most, mikor alig hogy szándékom teljesen megfogant. Legalább több daczczal és bátorsággal fogok munkámba. A francia parancsnokhoz akarok menni.

— Te, és most, mikor az éjféli közeleg! — kiállt föl a tanító.

— Igenis. Nincs veszteni való időm. Hajnalban vesztőhelyre viszik már Léb Vöröst és reb Kristóft és én meg akarom menteni életüket.

— Te? Mikor a rasekól is hasztalan járt ebben.

— Chajim, szépnek tartasz-e?

— Micsoda kérdés!

— Hát a rasekólt tudnád-e te szeretni.

A tanító azt hitte, a leány tréfál és zavarodottan tekintett a szemébe. De Blümele nem sokáig hagyta kétségben. Izgalomtól, vágytól, szerelemtől, kétségbeeséstől üzetve, hirtelen körülkulcsolta völegénye nyakát és kipirult arczczal egész testében remegve, akadozva sugott valamit a völegénye fülébe, a mitől ez felordított, mint egy sebzett vadállat és villogó szemekkel, ököltre fogott kézzel bontakozott ki a leány karjaiból.

— Örökkévaló Isten! — kiáltott magánkivül — *est* a bűnt nem szabad elkövetned.

— Hadd békében az istent — szolt a leány a gyökeret vert elhatározás higgadtságával. — Ezzel tartozom a Léb Vörös hat gyerekének meg a feleségének. Mi legfőlebb egymást veszítjük el, de Léb Vöröst hét ember siratná, és ő hét embert tenne boldogtalaná. Aztán ott van reb Kristóf. Nekünk zsidóknak nem szabad elveszni hagynunk egyetlen keresztény jó emberünket sem.

Chajim az ő tulérzeny, erélytelen természetével megint könyörgésre fogta a dolgot.

— Blümele, édes Blümele, — szolt siránkozó hangon. — Hát mi vétettél ellenük *te*, hogy *te* akarod őket megmenteni? Tartozol *te* azzal nekik, hogy azt vedd oda érettük áldozatul, a mi legféltettebb kincséd? Aztán elakarta az arczát, mintha restelné nyíltságát és mintha érezné gyöngé, tehetetlen voltát a leány hősies elhatározásával szemben.

— Ne kérlelj — felelt a leány égő tekintettel — ne akarj eltántorítani. Elhatározásom szilárd. Megyek, Isten veled — és azzal az ajtó felé tartott.

Chajim közvetlenül az ajtó előtt végig vetette magát a padlón. Ott zokogott keservesen. A leány megindultan állt meg. Völegénye testén nem tudott átlépni és tétován, türelmetlenül járt föl alá a szobában. Nem tudta mitevő legyen.

És a mint a tanító észrevette ezt a tétovázást, fölült és elgondolkozva tekintett menyasszonya arczába. Aztán hirtelen elsimuló arczczal, a titok nyitjára jutó érzések a szemekben megvillanó tekintetével, fölugrott. Fölfogta ez áldozatkészséget, az önmegtagadást, melyet Blümele ő érette, kettőjük boldogságáért, a közvélemény kibékítése okából szándékozott hozni. És így szolt hozzá:

— Eredj! Látom, az az isten rendelése. A kiról azt hiszik, én vagyok az elvesztője, annak, eredj, légy te a megmentője. Ha Léb Vörös és reb Kristóf megmenekül, a világ megbékül én velem; én nem leszek a »mószerer« örök életemre. Blümele, te hőstettet viszesz véghez érettem és én sem akarok gyáva lenni, elkísérlek, ha úgy kívánod. De fogadd meg nekem, hogy történjék bármi, forduljon a dolog akárhogy, te feleségem léssz!

Blümele egyre több mélységet érzett ereiben e szavakra kigyulni, s mire völegénye befejezte a mondani-valóját, akkorra ott csüngött már a nyakán szoros öleléssel.

*

Szép, késő nyári éjszaka volt, az éj teleszórva miriadnyi csillaggal. A ghetto csöndes, még a nyugtalan házörző eb sem vakkant.

Chajim és Blümele halk léptekkel igyekszik a zsidó utcán a ghetto rácsos kapuja felé. Senki sem látja őket. Csak a rezgő csillagsugár kíséri útjukat. Szóltanul, elfogódva haladnak. A ghetto kapujánál szemükbe néz a városi hajdú-örsem. Blümele szol. S a hajdu, a ki máskor sorra faggatta volna, hogy éjnek éjszakáján mi járatban megy a városba a ghetto lakója, most csak összepöngette a sarkantyuját, kétfelé törülte a bajuszát és csak annyit mormogott a fogai között:

— Adta jordanja, de szép az a vászonceléd!

A leány még egyszer visszatekintett, aztán tovább ballagtak szóltanul az irgalmasok terére, a hol a francia parancsnok lakása volt.

Az őrtálló katona nagyot nézett, mikor a leány megszólította és tisztelgés közben elszalasztott egy »sacrebleu«-t, a mire a Chajim francia ráduplázott, hogy »Chère ami«. Chajim francziának puskát fogott ugyan a katona, hanem azért Blümelét jelszó nélkül beeresztette a kapun és hamiskásan, vállát vonogatva hunyorgott megijedt kísérlőjére.

A leány eltűnt a kapualjában és völegénye künn didergett fogvaczogva.

Az aféle viasztermészetek, minő a Chajimé, mihelyt bajukat érzik, elveszítik energiájukat, cselekvési képessé-
güket és vigasztalást kesergésben, könyeik közt keresnek.

És Blümele völegénye nem tudott egyebet tenni, busongott magában...

A csillagok elhalványodtak az égen. A távol harmattá váló szürke páráján álszüremlett egy egy korai napsugár, mikor Blümele újra előkerült halványan. A templomba szólító »samesz« akkor már kezébe vette a kalapácsát és járt házról-házra kopogni: »In Schul«. Mikor a gheftó kapuján befordultak, már találkoztak vele. És a »samesz« olyan különösen ingatta a bozontos fejét.

De — a mi a csodával határos — aznap nem beszéltek a kilébe erről a világraszóló eseményről. Mindenki azon örült, azon ujjongott, hogy 9 óra tájba egyszerre csak megjelent a Léb Vörös és reb Kristóf a ghetto utcáján szabadon.

Igenis szabadon.

Léb Vöröst föl is szólították jomkipurkor a szentíráshoz »gómel bencsolni« hálát adni a szerencsés megmenekülésért. Reb Kristóf pedig azzal fogadta a jomkipur estéjén éhesen hazafelé özönlő ájtatoskodókat, hogy:

— Ne siessen reb, így meg így, mi a Léb Vörössel nyolcz napig tartottunk »tajnesz«-t (bőjtöt), mégis majd akkor vesztettünk rajta, mikor ennivalóhoz jutottunk. Hanem hát nagy a »semberechü« (az örökkévaló) hatalma.

Ilaber Samu.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése május hó 15-én lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Egész évre	8	frt — kr.
Fél évre	4	» — »
Negyed évre	2	» — »

Az »Egyenlőség«
szerkesztősége és kiadóhivatala,
Budapest, József tér 10. sz.

H i r e k.

— **Ha volna szervezetünk.** Mert nincs, azaz van, csak érvénybe nem lépett soha és az egész nagy apparatusból annyink van csak, hogy: elnök Schweiger Márton, titkár Simon József meg egy szoba a Fürdőutczában. Hogy ez nem szervezet, arról csak a hülyéket kell meggyőzni. *Nyolczszor* kellett volna a zsidó kongresszust megtartani, mióta a szervezetet 1868. végén megalkották; *nyolczszor* frissültek volna fel azóta az erők; *nyolczszor* ment volna át azóta a magyar zsidóság köztudatába, hogy létezik mint felekezet, mint alkotó testület; *nyolczszor* vett volna azóta erről tudomást a magyar nemzet is, és becsülni tanulta volna azóta jobban a zsidóságot nemcsak magyar nemzetünk, de maga a zsidóság is, mely saját magáról a lehető legkönnyebb véleményt táplálja. Mert mennyi hasznot, mennyi jót alkothattak volna meg a kongresszusok azóta ország-világ szeme lát-

tára; mennyi nemesnek és szépnek teremtettek volna meg azóta a rugóit De nyolczszor helyett a statumumok főpontja világos rendelkezése daczára *egyetlenegyszer sem* hívták össze az egyetemes gyűlést és a községek legnagyobb része el is felejtette, hogy tulajdonképpen van szervezetünk. És tényleg nincs is, mert miután a választásokat 3 évről 3 évre be nem tartották, a roncok, mik a szervezetből fennállanak törvénytelenül állanak fenn. Hasztalan a fennállóknak önrestitutiója. Alapostul kell megújulni mindennek, ha lenni akar, de ezt csakis *új kongresszus* viheti végre. A régi szervezetből, mely soha sem functionált, de a mely 24 év óta mégis elavult, csak az alapokat tarthatjuk meg. Az épületet magát ujja kell teremteni, és ezt nem létesíthetik sem összebeszélések, sem conventiculumok, sem semmi foltozgatási kísérletek, ezt egyedül *egyetemes országos gyűlés* létesítheti, nyíltan, szabadon, általános új választások után. — Ha volna szervezetünk — és visszatérünk itt oda, honnan kiindultunk — ha volna szervezetünk, vezetőségének most kötelessége volna foglalkozni a *zsidó anyakönyvvezetők* azon részének a sorsával, mely, ha a polgári anyakönyvezés életbe lép, elveszíti kenyerét. És ha foglalkoznék ezzel a vezetőség, a magunk részéről azt a megoldást ajánlanók, hogy a zsidó községek *vezessenek az új törvény életbeléptetése után is anyakönyveket* és tartsák meg erre a célra hivatalukban eddigi anyakönyvvezetőiket. Nem luxus ez és nem pusztán az anyakönyvvezetők érdekében tennők ezt az indítványt, de a hitközségi és a zsidó felekezeti élet érdekében. Tudniok kell a hitközségeknek, kik vétetik fel gyermekeiket Izrael szövetségébe, mi a gyermekek héber neve, kohén-e, lévi-e és még számos más fontos érdek, mely a felekezeti anyakönyvvezetéshez fűződik. A költégeket ez nem szaporítaná, sok szegény család megmaradna kenyere mellett, és, a mi a fő, a felekezeti érdekek találnának istápolást. — Hát ha az *országos izr. iroda* figyelmébe ajánlanók az indítványt! A receptionális mozgalom felkeltette ezt az institutiót is lethargiájából és kísérletet tesz, a mit a legnagyobb figyelemmel és érdeklődéssel kísérvük, életet kelteni az annyi év óta eltemetett szervezetbe. 1892-ben, 23 év után, újból megalakította a községkerületeket és megválasztattak a községkerületi előjáróságok. Megalakult akkor a VI. (budapesti és pestmegyei) községkerület is és ennek előjárói f. hó 9-én elhatározták, hogy a községkerületi képviselőt f. évi június 12 ikére a fővárosba gyűlésre hívják össze. Ajánljuk a gyűlésnek az anyakönyvvezetőkre vonatkozó fenti indítványunkat.

Szabolcsi.

— **A VI. községkerületi előjárók közül** a fenti hírünkben említett, f. hó 9-én a pesti izr. hitközség központi épületében tartott előjárósági gyűlésen részt vettek *Schweiger Márton* elnök és Dr. *Simon József* titkáron kívül, Dr. *Kohn Sámuel* pesti rabbi, *Szab Károly* főrendi tag, Dr. *Chorin Ferencz*, Dr. *Neumann Ármán* és Dr. *Mezei Mór* országgyűlési képviselők, Dr. *Stiller Mór*, erényi Dr. *Ullmann Sándor* és *Tenzer Pál* Budapestről és Dr. *Kecskeméti Lajos*, hitközségi elnök Kecskemétről. A tanácskozás tárgyát főképpen a receptionális törvény-

javaslatból kimaradt paragraphusok képezték, melyekre Dr. *Vázsonyi* Vilmos hívta fel legelőször a figyelmet az »Egyenlőség« április 28-án megjelent 17. számának vezércikkében. Hosszabb eszmecsere után a gyűlés megbízta Dr. *Mezei* Mórt, mint a receptionális bizottság elnökét, és Dr. *Chorin* Ferencz országgyűlési képviselőt, hogy június 12-ikére Budapesten megtartandó községerületi képviselői gyűlés számára az e pontra vonatkozó előterjesztést megállapítsák.

— **Rabbiválasztások.** A lefolyt héten rabbiképző-intézetünkben csak az imént kikerült két jeles fiatal rabbit választottak meg papokul két — nem hazai községben. (Van hazai község is, előkelő hazai község, s nem egy, hanem tudunkkal 9, mely rabbi nélkül szűkölködik; rabbi is van, sőt több is van, kik községre várnak, — de a községek, ők tudják miért, rabbikat nem választanak). A két megválasztott rabbi Dr. *Spira* Jakab és Dr. *Diamant* Gyula. Előbbi, ki homonnai származású és testvére Dr. *Spira* Salamon, a községében annyira kedvelt fiatal losonczy rabbinak, két morvaországi községben választatták meg egyszerre. Bisenzen és Cromauban. Valószínűnek tartjuk, hogy *Spira* az előbbi község választását fogadja el. Bizenz Morvaország egyik legnagyobb és legelőkelőbb községe. Dr. *Diamant* Gyulát, Dr. *Diamant* Mór, a tudós trencsényi rabbi fiát, Vukovárott, Szlavónia második legnagyobb községében választották papnak f. hó 10-én. Feljegyzésre méltónak találjuk, hogy a 17 év óta Budapesten fennálló országos rabbiképzőből kikerült 33 rabbi közül eddig *heten* választattak meg nem magyarországi községekben. — Dr. *Spira* is, Dr. *Diamant* is (Bihari Gyula név alatt) ismételve gazdagították dolgozataikkal az »Egyenlőség« hasábjait.

— **Az akadémia nagy hete.** A magyar zsidóság becsületére való mód kezdi kivenni megillető részét az ország első tudományos intézetén. Nemcsak pályadíjak alapításával igyekszik a tudományos irodalom fejlesztésére, akinek közülök módja nyílik hozzá, hanem a legparlagabb tereben produkálunk pályadíj nyerőket és szereplünk olyan tehetségekkel, erőkkal, melyeket a magy. tud. akadémia szívesen von körébe. A folyó nagy hét hóven szolgáltatott alkalmat eme futólagos megjegyzésekre. — A kihirdetett pályázatok eredménye közül közelebbről is kettő érdekel bennünket. Az egyik, melynek nyertese **Szántó Mihály**, min. oszt. tanácsos; a másik, melynek díját **Kohn Dávid** septe be. Kohn Dávidról, ki az első magyar ált. bizt. társaság 500 frjtát nyerte el »*Olasz valuta*« cz. munkájával, lapunk más helyén emlékezünk meg hővebben. Itt csak a *Sztrakay* fele 100 aranyos pályadíj győzteséről mondunk el egyet-mást. Dr. **Szántó Mihály** min. oszt. tanácsos, ki »A nemzetközi jogsegély elvei« cz. dolgozatával ütötte meg az akadémia mértékét, Pakson született 1847-ben. Mint vallásos szülők gyermeke a zsidó irodalom művein korán fejlesztette képességeit. Középiskolái tanulmányait Kalocsán kezdette és Budapesten végezte be a jogi egyetemen, hol olyan kitűnő képesítést nyert, hogy már 1872-ben az emancipáció után alig 4 évvel a budapesti törvényszékhez államügyész-szé nevezték ki. Szakképzettségével itt annyira magára vonta a figyelmet, hogy az igazságügyi minisztériumban titkári állást, osztálytanácsosi hatáskört és utóbb osztályfőnöki címet és rangot nyert, amely címmel és ranggal most is osztálytanácsosi munkaköre van a nemzetközi jog osztályában. Tavaly ugyancsak rokona, testvérének **Stern Jakab** kalocsai birtokosnak fia, **Szántó** Menyhért az akadémián gazdasági pályadíjat nyert. — A két zsidó pályadíj nyerő mellett nem érdektelen, hogy az akadémia jövő évi pályadíjai között négy olyan szerepel, melynek

alapítványai zsidó kezekből erednek: ezek a Bródy-féle publicistikai, *Beck* Miksa a leszám. bank vezérigazgatójának és *Lévay*-nak 2 gazdasági pályadíja. A most kiadott pályadíjak között az *Ullmann*-féle is szerepel.

— **Uj akadémikusok.** A m. tud. akadémia f. hó 12-iki tagválasztó gyűlésén **Marczali Henriket** 37 szóval 8 ellen a második és **Knnos Ignácot** 28 szóval 8 ellen az első osztályba levelező tagul választották meg. A lapzárás után érkezett hír folytán az uj akadémikusokról röviden csak a következőket mondhatjuk el. Mindakettő egyetemi magántanár. **Kunos Ignác** dr. a török nyelvtudomány terén szerzett érdemeinek köszönheti megválasztását, **Marczali Henrik** pedig a historiai tudomány terén nyújtott nagyszabású munkásságának. **Kunos** ismertebb művei: »*Osman népköltési gyűjtemény*« (2 kötet) »*Három karagöz játéka*« és »*Orta ujuna*«. Műveiből egy kötetet az orosz tud. akadémia adott ki a *Radloff*-féle nagy török népköltési gyűjteményben. **Marczali Henrik** nevét »*II. József császár kora*« cz. forrástanulmánya, »*Mária Terézia*« cz. híres biográfiai műve és a »*Legújabb kor története*« cz. nagyszabású uttörő korrajza tették ismertté. Kisebb nagyobb történeti értekezésének se szeri se száma. A m. tud. akadémia mind a két uj zsidó tagjában jeles erőkre tett szert.

— **A fővárosi közoktatásügyi bizottsága** f. hó 15-én d. u. 3 órakor veszi tárgyalás alá a pesti izr. hitközségnek azt a beadványát, melyben kéri, hogy a főváros adja beleegyezését, hogy a Lipótvárosban (Koháry- és Nádor-utca sarkán) iskolaépítés céljára neki ajándékozott telket uj templom építésére használhassa fel. Uj iskolát ehelyett a hitközség a Terézvárosban fog építeni.

— **Szántó Eleázár helyére.** A pesti izr. hitközség iskolaügyi ügyosztálya f. hó 10-iken a hitközségi fiiskola igazgatói teendővel *Halász* Náthán, a leányiskolai derék és érdemes igazgatót bízta meg. Az ügyosztály ezzel együtt, tekintettel arra, hogy *Halász* a hitközség tanítói közt a legjobb hebreista, megbízta őt azzal is, hogy, amit azelőtt bold. *Szántó Eleázár* végzett: a fiiskola V. és VI. osztályban a héber tantárgyakat tanítsa. *Halász* megmarad leányiskolai igazgatónak is, de úgy a fiu-, mint a leányiskolában helyettes-igazgatót választanak melléje.

— **A Bródy-Adel izr. kórház szervező bizottságának** a lapunk multheti számában felsoroltakon kívül tagjai még *Reusz* Károly, a pesti Chevra-Kadisa elnöke, továbbá Dr. *Stern* Arthur, író (a bold. Bródy Adelnak, kinek nevét a kórház viselendi, fivére) és, a mi különben magától értetődik, maga a nagylelkű alapítványozó, *Bródy* Zsigmond. A lefolyt héten az építendő gyermek-kórház javára 2000 frtos uj ágyalapítványt jelentett be a pesti izr. hitközségnél Dr. *Vándor* Jakab orvos, a budai királyfürdő tulajdonosa saját és neje, született *Mandel* Berta nevére. Ez a negyedik 2000 frtos ágyalapítvány, melyet *Bródy* Zsigmond félmillió alapítványának bejelentése óta az uj gyermek-kórházra tettek. Az első kettőt *Wahrmann* Sándor saját és bold. fivére, a felejtethetlen *Wahrmann* Mór nevére tette, a harmadikat özv. *Herzfelder* Emma, korán elhunyt nagyreményű fia, *Herzfelder* Hary nevére jelentette be a pesti izr. hitközségnek.

— **Jókai-alap.** A terézvárosi közügyekkel foglalkozó bizottság *Tenczer* Pál indítványára elhatározta, hogy *Jókai* Mór jubileuma alkalmából szegény és jó tanuló iskolás gyermekek javára alapot létesít. Az indítvány osztatlan nagy tetszéssel találkozott s hogy minő jelentőséget tulajdonítanak neki, mutatja az a körülmény, hogy az alap gyűjtésére vállalkozó hölgy-bizottság élére sikerült *Hieronymi* Károlynét megnyerni.

— **Zsidó katonák.** A májusi előléptetések alkalmával ő felsége Porges Henrik bécsi törzskari főhadnagyot őrnaggyá léptette elő. Ugyanez alkalommal két első oszt. főtörzsorvos, több törzs- és főorvos, valamint más különböző fegyvernembeli zsidó tisztek is előléptetésben részesültek.

— **Zsidó miniszerelnök.** Az egyiptomi miniszterelnök Niaz pasa — mint egy külföldi felekezeti lap írja — zsidó. Blum pasa volt pénzügyminiszter, tudvalevőleg szintén utóda volt az egykori egyiptomi rabszolgáknak.

— **Az olmützi hercegpüspök az antisemitizmusról.** Kohn dr., a sokat emlegetett olmützi hercegpüspök a napokban vonult be nyári residentiájába Kremsierbe, mely alkalomból a zsidók is küldöttségileg tisztelegtek előtte. Szónokuk, Frank dr. rabbi utalva a holleschaui és kojeteini minapi antisemita zavargásokra, ama reményének adott kifejezést, hogy az egyházmegye legelső papjának szájából érkező nyilatkozat a legkiváncsabb eredményeket idézhethet elő. Kohn hercegpüspök erre kijelentette, hogy ő a leghatározottabban elítéli a szomszédközségben sajnálatos mód megtörténteit, mert ő mindig abból az alapelvből indul ki: »suum cuique«, a jelenlegi viszonyokat azonban egyszerre megszüntetni, az előítéletet egyetlen szóval kiirtani nem lehet. Beteges az állapot, melyet csak idővel lehet orvoslani; ő azonban — amennyire erejétől telik — mindent meg fog tenni, hogy ezt a bajt az ő egyházmegyéjében lassankint megszüntesse, hogy a béke szelleme újra beköszöntsön. Reméli, hogy egyházmegyéje papjai ebben a szellemben fognak cselekedni.

— **Csanádmegye a zsidó vallás receptiója mellett** május 1-én tartott közgyűlésén igen szépen foglalt állást. Kun László apát-plébános igen higgadt hangon beszélt róla és dogmai szempontból kifogásolta a reciprocitást. Különösen szépen nyilatkoztak azonban mellette Szentés Vidor, Csécsi Miklós dr., Kristóffy József, Dózsa Sámuel dr. és Cseresnyés János. Csécsi avval érvelt, hogy a zsidók soha sem konspiráltak a magyar ellen, nem voltak pecsovicso, muszkavezetők, hanem voltak és maradtak mózes-hitű magyarok. Cseresnyés beszédéből pedig ide iktatjuk a következő szép szavakat: »Öröme elfogadom a zsidó vallás receptióját, mert a zsidó hit követői századok óta élnek közöttünk, vallástanaik sem a közerkölöscsel, sem az állam érdekeivel nem ellenkeznek. Elfogadom azon oknál fogva is, mert a zsidóság mindig jó magyarnak igazolta magát. A szabadság harcban is addig, míg drága román testvéreink az abrudbányai védtelen magyarokat gyilkolták le s addig, míg rácz testvéreink Zentán a védtelen legyilkolt nők fejeivel rakták tele a Szűz-Mária szobrot, addig zsidó polgártársaink mint honvédek teljesítették a haza iránti kötelességüket. S Haynau nem azért bírságolta meg a pécsi és kecskeméti egyházakat, mert velők tartottak volna, hanem azért, mert hitsorsokaikat az egész országban a haza iránti kötelesség teljesítésére buzdították.«

— **A korona-tanu.** A bécsi »Vaterland« cz. újság minapi számában ismét új rituális gyilkosságban utazik és ezt egy Meyer Pál nevű korona-tanúval igyekszik bizonyítani. Erről a korona-tanúról Bloch dr. képviselő rabbi az »Öest. Wochenschrift«-ben a következő ismertetést közli: A konzervatív Reichsbote múlt évi augusztus 16-iki száma és 3 nappal előtte a »Kreuzzeitung« is a következő nyomozó-levelet tették közzé: »Már jó ideje, hogy egy Meyer Pál nevű evangélikus vallású orosz folyton azon kísérletez, hogy idegen emberek könyörületességét veszi igénybe és kérve könyörögve, szembajára való

hivatkozással, alamizsnát koldul. A könyörületességet ez esetben egy méltatlan, dologkerülő egyénre pazarolják, a ki mások terhére könnyű szerrel szeretne élni. Az illető Jeruzsalem-től már Párisig elvergődött, mindenütt az irgalom adományait véve igénybe. Az őt tiszteséges életmódra vezetni törekedő kísérletek eredménytelenek maradtak, mert mindenütt lehetetlenné tette magát. Több helyről kiutasították, Csernovitzban istenkáromlás miatt elfogták, Hamburgban szédelgés miatt nyomozták. Keresztények előtt kereszténynek, zsidóknál zsidónak és antiszemiták között antiszemitának vallja magát.« Az ilyen egyénnek tanuskodása kellő értékére szállítja le a legújabb »Vaterland«-féle ütőkártyát, mert lám a hazug embert könnyebb utólélni, mint a sánta kutyát.

— **Temesvári hírek.** A Lloyd-társulat még tavalyi negyedszázados alapítási ünnepe alkalmából elhatározta, hogy igazgatója b. Eisenstädter Ig. S. arczképét helyiségei számára lefesteti. Eisenstädter időközben örök pihe-nőre tért, minek folytán arczképének múlt héten történt leleplezése valóságos gyászünnepélylővé nőtte ki magát, melyen az emlékbeszédet Baader Henrik közúti vasúti igazgató tartotta. — Az egyesületben megejtett tisztújítás alkalmával b. Eisenstädter helyére Herzl Dávid eddigi másod-igazgatót választották meg első igazgatóvá, a másod-igazgatói tisztelet Kohn Sándorra bízta. A választmányba Baader Henrik, Tedeschi János, Sternthal Salamon, Waldmann Sámuel, Deutsch Bernát és Abelsberg Leó kerültek be. — A temesvári ügyvédi kamara új választmányából Barta Ignác dr. és Schweiger Bertalan dr. érdeklik a zsidó olvasó közönséget.

— **Esküvők.** Fenyvessy Adolfnak, az országgyűlési gyorsiroda főnökének leányát Arankát, Rechnitz Béla a m. kausuk- és gummiáru gyár igazgatója menyegyzet alá vezette. Az esküvőn, melyen Kohn Sámuel dr. rabbi intézett beszédet a fiatal párhoz, Berzeviczy Albert államtitkár, Neumann Ármin, Mezei Mór és Neményi Ambrus orsz. képviselők, Kohner Zsigmond, hitközségi elnök, Baron és Fayer tanárok is jelen voltak. — Wolfinger Alajos földbirtokos menyegyzet alá vezette Glattauer Anna kisasszonyt. A dohány-utcai templomban végzett esketés násznépe között Mezei Mór, Chorin Ferencz képviselők, Kohner Zsigmond h. elnök, Décsy curiai bíró, König Gyula a pólitechnikum rectorát is ott láttuk. — Vásárhelyi Lajos dr. fővárosi ügyvéd, ki Celio alnéven írt apró versei révén irodalmi téren is ismert alak, Sternthal Adolf földbirtokos leányával, Ella kisasszonnyal egybekelt. — Fischer Marcell fővárosi kereskedő Reinmann Irén kisasszonnyal, a Foncière bold. főtítkárnak, Reinmann Árminnak leányával házasságra lépett. Az esketésen Kayserling dr. rabbi végezte a papi teendőket.

— **Magyar író a külföldön.** Bródy Sándornak a »M. H.« kitűnő dolgozótársának »Faust orvos« cz. regényét Oskar v. Krücken lefordította németre. Elbeszélő irodalmunknak ez a minden ízében modern terméke a berlini Janke Ottó-féle gyűjteményben jelent meg.

— **Akadémiai székfoglaló.** Alexander Bernát dr. a m. tud. akadémia II. osztályában hétfőn tartotta meg székfoglalóját »Nemzeti szellem a filozófiában« cz. nagyobb szabású értekezésével. A mély elmével megírt dolgozat fölolvassása 5 negyed órát vett igénybe, s a fejtegetését feszült figyelemmel kísérő hallgatóság a szerzőt végül élénken megtapsolta.

— **Zsidó konzul.** Az uruguayi köztársaság konzuljává Magyarországra Molnár Mór dr. budapesti ügyvédet nevezték ki. A tisztség elfogadásához ő felsége megadta az exequatúrát.

— **Kolin az államügyész megvilágításában.** A kolini zavargásoknak Kuttengerben tartott végtárgyalásán *Schneider-Swoboda* dr. közvádó többek között így szólt: »A kolini zavargásokhoz — fájdalom — a localis sajtó, t. i. a »Polaban« cz. ujság nem csekély mértékben járult hozzá, mely ahelyett, hogy az embereket megnyugtatta volna és az esetet helyes mértékére szállította volna le, a ritualis gyilkosság kósza föltevéseit még megerősítette, a mennyiben ez az ujság szórt betűkkel közölte, hogy a hullán a szív körül köröskörül szurásból eredő sebek és harapásból eredő sebek nyomai láthatók. Így tehát nincs azon mit csodálni, hogy ilyen közlemények által a tömegben növelték a főlháborodást és fokozták a zsidók ellen irányuló dühöt.«

— **Kolin Sevillában.** A vád, mely csak a minap zavarta össze a kolini lakosság ítélő képességét, most a zsidómentes Sevillában kísért, de természetesen nem a zsidók hátrányára. Három gyermek tűnt el egyszerre. A nép azt hiszi, hogy bizonyos *orvoszerek* alkatrészeinek beszerzése céljából meggyilkolták őket. F. hó 8-ikán — táviratozzák Madridból 9-iki kelettel — vagy 700 asszony összesereglett a városháza előtt és a gyermekgyilkosságot vádolt polgárok elfogatását követelte. Nem tudjuk, hogy *Schneider* ur megkérdezte-e már a zsidómentes sevillaiakat, hogy menjen-e közéjük hangulatot csinálni?

— **Visszavonuló politikus.** *Bamberger* Lajos, a híres német birodalmi liberális képviselő a politikai küzd-térről visszavonul és nem vállal többé mandátumot. A lemondás kétségtelenül nagy vesztesége a liberalizmus ügyének, de a német zsidóság helyzetének talán javulását idézi elő, mert *Bamberger* a német császár szemében persona ingrata volt. Mint *Lasker* annak idején a *Bismarck*-féle antisemitizmust idézte elő, azonképpen *Bamberger* szélső liberalizmusát sem nézték jó szemmel a legfelsőbb helyen.

— **Fejedelmi látogatók.** Florenczből jelentik, hogy *Viktoria* angol királynő és *Beatrix* hesseni hercegnő elutazásuk előtt meglátogatták *Laudon* Horace ottani villáját, mely nagyszerű fekvéséről, gazdag mű és irodalmi kincseiről híres.

— **Sack Ábrahámról,** a szt.-pétervári diskontóbank elhunyt igazgatójáról az előző számunkban közöltek kiegészítésül elmondjuk még a következőket: Pályáját a *Günzburg J. E.* cégnél kezdte Szt. Pétervárott, hol szakismeretével annyira magára vonta a pénzügyi világ figyelmét, hogy néhány év múlva ő reá bízták a Kondojanaki volt görög főkonzul által az orosz fővárosban alapított bankház vezetését. Képességei kifejtésére itt nyílt igazán tere és midőn 1871-ben a diskonto-bank az általános kereskedelem- ipari krízis folytán szorult helyzetbe jutott, *Sack* Ábrahámot állította ügyei élére. E minőségek a bankot a legelőkelőbb magánpénzüzetek színvonalára emelte és az ország pénzügyeit intézők figyelmét is felkeltette. Fontosabb kérdésekben azután *Reutem*, *Greigh*, *Abara*, *Burge* és *Wyschnegradski* mindig kikérték tanácsát és bevonták terveik megbeszélő közé. 1880 óta az államkölcsönök realizálására kezdett vállalkozni. A kormány megbízásából bankcsoportot alakított, mely a 100,000,000 rubeles vasuti kölcsönt majd a 6% aranyjárdékot és a 3%-os Kaukazu-sontúli kötvényeket realizálta. De működött ő a biztosítás terén is. 1881-ben segítette megalapítani a »Russia« nevű bizt.-társulatot, majd pedig élére állt annak a pénzügyi csoportnak, mely a *Libau Romuz* vasut részvényeit megszerezte. Eme operational tűnt ki legjobban az ő jelleme. Midőn egy szerencsétlen véletlen folytán, majdnem egymaga *Sack* vált a vasut egyedüli tulajdonosává, nem használta föl

az alkalmat személyes előnyök szerzésére, hanem mindig a legnagyobb becsületességgel védte a részvényesek és a korona érdekeit. Saját számlájára állítólag soh'sem játszott és ez oka annak, hogy milliók fölött rendelkezve csak fizetéséből élt és halála után viszonylag csekély vagyont hagyott. Iskolát keveset járt, de kezdetől fogva előkelő körökben mozgott és sok tudós és művész barátja volt. Érintkezésében hideg volt, de jóvedelmének jó részét emberbaráti czélokra szánta s mindamelleit soh'sem szerepelt a nyilvános jötevők között. Különösen a zenét szerette és sok művész az ő támogatásának köszönheti későbbi sikereit. *Rubinstein* Antal, az elhunyt *Dawidow* és más kiváló muzsikuskok sűrűn fordultak meg házában. Nagy barátja volt a jó festményeknek és sok híres eredeti művet szerzett meg. Valóságos államtanácsossá 1885-ben léptették elő és 1876-ban a szt. Wladimir-rend 4. oszt. jelvényével tüntették ki. Külföldön távol hazájától halt meg. Vesebaja miatt külföldi orvosokat akart fölkeresni, de Berlinben rosszul lett és egy ott végzett operációnak esett áldozatául. Örök nyugalomra Gieszenben tették. Emlékét Pétervárott gyász istentisztelettel ünnepelte a zsidóság, melyen *Drabkin* A. N. dr. rabbi méltatta. Az ünnepélyen jelen volt *Poleshajew* a diskonto-bank elnöke, *Blessig* E. W. alelnök, *Rafolovics*, *Petrochokino*, *Grimm* igazgatók, *Günzburg* br. stb.

— **Érdekes vendége** van az angol hittérítő-társaság budapesti (hold-utcza) fiókjának, *Gordon* Ephraim, stockholmi evangélikus lelkész személyében. A nagytiszteletű ur abból a családból származik, mely a jelenkor legnagyobb héber költőjét adta a zsidó tudományos világnak. A stockholmi evangélikus lelkész édes testvére a csak a múlt évben Pétervárott meghalt *Gordon* Juda Löwnek, kinél szebben *Jehuda Halévi* óta a héber nyelvet senki sem kezelte. A *Gordonok* máskülönben is kiváló zsidó tudósok, és Svédország legnagyobb keresztény hittérítője is — annak mondják *Gordon* Ephraimot — míg *bachur* volt, elég szép héber dolgozatokat írt, folyékonyan beszél héberül és legnagyobb öröme, ha zsidóra akad, kivel Jezsaiás nyelvén kidiskurálhatja magát.

— **Halálozások.** *Friedmann* Adolf dr. ker. és vasuti orvos meghalt Sajó-Szt.-Péteren 50 éves korában. 26 évi működése alatt a megboldogult elhalálózása helyén és környékén általános tiszteletre tett szert. Halálát sokan gyászolják. — *Özv. Böhm Ignác* szül. *Berger* Róza, egy jótékonyágáról jókora vidéken híres matrona elhunyt f. hó 8-án C-ab-Rendeken. Temetése f. hó 10-én nagy részvét mellett ment végbe. A megboldogultban *Vázsonyi Vilmos* dr. munkatársunk és *Vázsonyi Jenő* nagynénjüket gyászolják.

— **»Szent-Margitta.«** *Ehrentheil* Mór, a kiváló héber stylist, a következő érdekes lapsúsa hívja fel figyelmünket. Dr. *Bacher* Vilmos, a nagytudományu seminariumi tanár, hogy összeállította és a napokban külön füzetben kiadta rabbi Mózes Szófer levelezői névsorát, ott szerepel *Salamon Zalman Szent-Margittáról* is. A községet azonban, melyben *Salamon Zalman* mint rabbi működött, kinek *Ehrentheil* a 30-as években tanítványa volt, egyszerűen *Margittának* hívják és felmerül a kérdés, hogy miként tett az szert a »szent« nevezetre? *Ehrentheil* ezt így magyarázza meg: Rabbi *Salamon Zalman* — ami annak idején elég ritkaság lehetett — magyar vezetékeve volt. Nem is hívták másképpen, ha róla beszéltek, mint rabbi *Salamon Zalman Minszent* (röviden rabbi *Zalme Minszent*), és ő maga is úgy írta magát alá, persze héber betűkkel. (Mindenszenten született és így maradt rajta e magyar név, de mindig »d« nélkül írta.) Aki a responsumot leírta, úgy látszik, nem tudta ezt és

minthogy a név így volt írva: »R. Salamon Zalman Minszent Margitta«, a Minszent első szótágát a héber »min«-nek (ból, ból, ról, ról, a mely szöcska a héberben mindig a helységnév előtt áll) nézte és így olvasta: Salamon Zalman *min Szent-Margitta* (azaz Salamon Zalman Szent-Margittáról). Így lett a biharmegyei Margittából Szent-Margitta.

— **Csölícs.** A viláért sem tartozik a német antiszemitizmus legnagyobb alávalóságai közé, hogy pl. Csölícsot megteszi zsidónak, csak hogy bizonyíthassa, hogy Magyarország hercegprímásának élete, mert a receptió ellen nyilatkozott, nincs többé biztonságban a zsidók előtt. Az antisemita szennysajtóban az ilyen arczátlan hazugság már fel sem tűnik.

— **Dóm és zsinagóga.** A pozsonyi congr.-párti zsidók templomépítési ügye dűlőre került. A város engedett. Minapi közgyűlésén beleegyezett, hogy a templom-építők a kívánt kupolák helyett tetszésük szerint emeljék a tornyokat. Az elvi győzelem tehát ismét a pozsonyi zsidók javára ütött ki. Kíváncs volt, hogy most már csakugyan beérjék ennyivel és szíveleljék meg az ez ügyben előző számunkban elmondottakat.

— **A jászberényi hitközség gyásza.** Levelezőnk írja: Hitközségünk elnöke *Buck* Zsigmond ügyvéd örökre lehunyta a szemét. A gyászbaborult hitközség az elhunyt ravatalához sürgőnyileg hívta meg rabbijának fiát, *Büchler* Márton csongrádi rabbit. A temetés-n a templom előtt fölállított ravatalnál előbb a gyászoló község papja, majd ennek fia, a csongrádi rabbi olyan remek gyászbeszédet tartott, hogy a nagy és intelligens gyászoló közönség soraiban szem alig maradt könnytelenül. Ritka szépségű hatásos beszédében elősorolta a megboldogultnak azon érdemeit, melyet az izr. templom építése és a két pártra szakadt jászberényi zsidóság *egyesítése* körül szerzett. A csongrádi rabbinak ezt a feltűnést keltett gyászbeszédét a helyi lapok egész dithyrambokkal kísérve közölték.

— **Sírkőállítás.** A múlt év május havában elhunyt *Gerlóczy* Gyula bajai izr. polg. iskolai tanárnak emlékét őrzendő barátai és tanítványai sírkövet állítottak, melyet az elhunyt halálának évfordulóján, f. hó 7-ikén adtak át hivatásának. Az ünnepélyes actushoz a tanító-testület vezetése alatt kivonult a polgári iskola 4 osztálya a temetőbe, hol a hitk. előjáróság részéről *Rosenberg* Mór elnök, *Heszer* Gyula, *Tauszig* Jakab, *Reich* Ignác; az iskolaszék képviselőiben *Bruck* Samu dr. elnök, *Lemberger* Henrik dr., *Schön* Antal, továbbá barátai és ismerősei közül *Rosenberg* Samu dr., *Fried* Samu, *Roth* Mór stb., a család részéről pedig az özvegy és két fia voltak jelen. Az ünnepélyt *Kiss* Józsefnek *Major* J. Gyula által megzenésített temetési karával nyitották meg, melyet *Pollák* Mór el. tanító vezetése alatt a polgári iskola növendékei adtak elő. Utána *Walder* Jakab polg. iskolai tanár méltatta a megboldogultat rokonszenves szép szavakban és a polg. iskola egy IV. osztálybeli növendéke is beszélt. A kegyeletos actust *Berger* Jakab főkántor imája fejezte be.

— **Jules Ferrynek egy levele.** A nemrég elhunyt francia államférfi nagy ellenzője volt az antisemita mozgalmak. Mikor *Lambert* párisi ügyvéd 1887-ben röpiratot írt a zsidókról és az antisemitizmusról, Jules Ferry a következő levelet intézte hozzá: Már strassburgi diákorában, akkor midőn az előítélet annak környékén még virágjában volt, sem gyűlöletet, sem antipathiát nem érzett a zsidók, ezen erős, életrevaló faj és a történelem eme rendkívüli társadalmi jelensége iránt. A zsidók erényei, képességei nagyon is szembeötlők. Gyöngéik és hi-

baik kiveszőben lévén, nap-nap után mindinkább pusztulnak. Rágalmazták a zsidókat, pedig nem lehet őket nélkülözni.

— **Az erkölcsi undor** elfogta az antisemitizmusnak még egy maladórját. Marr-ról, az antisemita írók seniorjáról ezt előző számunkban írtuk, most pedig a *Stöcker* »Volk«-jában olvassuk, hogy *Giebel* Károly, az »észak-németországi antisemita szövetség« és »agitáló társulat« vezetője kijelenti, hogy eme szövetkezetek érdekében megszűnt működni és semmi köze többé az antisemita párthoz. A dolgok állapotánál fogva — írja *Giebel* — a lehető legőszintebben sajnálom, hogy csak egyetlen órát és fillért is áldozni tudtam az ilyen terméketlen és hálátlan ügyre.

— **A kereskedők segélyegylete** a héten tartotta meg igazgatósági alakuló gyűlését, mely alkalommal az egyesület élén működő *Fürst* Jakabot szívélyes ovatiókban részesítették. Nevezett a minapi közgyűlésen dísztaggá választották és a gyűlésen nyújtották át neki a választásról szóló okmányt *Szohner* Károly ig. tag elismerő beszéde kapcsán. Ugyanezen gyűlésen *Guttmann* Zsigmondot pénztárossá, *Spitzer* Márkot ellenőrré, *König* Adolfot gazdává, *Adler* Imrét, *Engl* Bernátot és *Fröhlich* Ármint betegfelügyelőkké és az egyes szakosztályok elnökévé *Leitner* M. L.-t, *Mautner* Adolfot, *Schreyer* Jakabot és *Fürst* Imrét választották.

— **A lipótvárosi népkonyha-egylet** minapi választmányi gyűlésén *Mezei* Lajos elnök ajánlatára *Bischitz* Johanna asszonynak az egyesület érdekében kifejtett működéséért jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. Ugyanezen gyűlésen *Adler* Zsigmond dr. indítványára elhatározták, hogy valamely járvány kiütése esetén a népkonyhát már októberben nyissák meg.

— **Confliktus a büntető törvényekkel.** Andersen Emil altonai rövidáru kereskedőt, aki az antisemitizmus igéit ingyen mérte végszámlára, hamis bukásért és váltóhamisításért 2 és fél, illetőleg 1 és fél évi fegyházra ítélték.

— **Az olasz királyi pár ezüst menyegzője** napján a Rómában lévő catalinai zsinagógában a zsidók ünnepi istentiszteletet rendeztek, melynek szónoka *Ascarelli* rabbi volt.

— **Eljegyzés.** *Kohn* Ambrusnak a bold. lévai rabbinak leányát, *Janka* kisasszonyt eljegyezte *Katz* Samu margittai kereskedő.

— **Egy operaszerző sikere.** *Mannheimer* Gyula hazánkfiától »A szent Werner ünnep« czimen Boroszlóban nagy sikerrel adtak elő egy operát, mely Prágában már feltűnést keltett. A németországi lapok mind a legrokonoszenvesebb elismerés hangján szólnak felőle. *Mannheimer* apja veszprémi rabbi s utóbb pesti hittanár volt. Az operaszerző különben testvére *Mannheimer* festőnek.

— **Nápolyi hírek.** A híres olasz városban tekintélyes zsidó hitközség áll fenn, melynek 1000 tagja van. A község a minap temploma renoválására ünnepélyt rendezett, mely a vallásos czélnek számottevő summát jövedelmezett. *Mercato* városnegyedben *Pacifico Ascarelli* városi képviselő személyében alpolgármesternek zsidót választottak meg.

Szerkesztőségünk és kiadóhivatalunk József-tér 10-dik szám alá költözködött. (Össze nem tévesztendő a József-körúttal.)

A triesti általános biztosító társaság (Assicurazione Generali) f. évi május hó 6-án tartott 61-ik közgyűlésén terjesztettek be az 1892-ik évi mérlegek.

A zárszámadási jelentésből látjuk, hogy a társaság életbiztosítási díjtartaléka 2.817,742 frt 02 krrel szaporított, minélfogva 1892-ik évi december hó 31-én 34.062,383 frt 61 kr-ra emelkedett, míg kár- és nyeresemény részesülési tartalékok czímén 310,197 frt 70 kr. vezettetett új számlára elő. Az 1892-ik évben 20.469,779 frt 90 kr. erejéig költettek új életbiztosítások, melyek által az 1892-ik évi december 31-én érvényben volt életbiztosítási lőkeösszegek 141.876,438 frt 70 kr-ra emelkedtek; az életbiztosítási ágban az év folyamán bevett díjak 5.792,410 frt 13 krt tettek.

A tűz- és szállítmány-biztosítási ágakban a díj és illeték bevétel 9.139,397 frt 44 kr. volt, miből 2.371,382 frt 28 kr. mint díjtartalék és 771,233 frt 35 kr. mint kártartalék lett minden tehertől menten a jövő évre átvitelezve, holott az 1892. december hó 31-én érvényben volt biztosításokért a jövő években esedékesse való díjkötelezvények összege 25.791,131 frt 60 kr-ra emelkedett.

Károkért az 1892-ik évben 8.851,456 frt 69 krt fizetett ki. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket, a társaság alapítása óta károk fejében 253.099,377 frt 58 krnyi igen is tekintélyes összeget fizetett ki. Ebből a kártérítési összegből hazánkra 47.689,262 frt 01 kr. esik, melyet a társaság 150,805 káresetben fizetett ki.

Az értékpapírok árfolyam ingadozása fedezetére alakított tartalék 1892. december 31-én 1.802,792 frt 95 kr-ra emelkedett a mellett, hogy a sorsolás alá eső és a névértékekön beváltható értékpapírok csakis névértékekön vétettek fel a mérlegbe, míg a nyereség tartalék alapszabályszerű mérvében, a részvénytőke fele összegében vagyis 2.625,000 forintban, az ingatlan tartalék 1.289,480 frt 92 krnyi összegben s végre a kétes követelések tartaléka 80,000 frt fentartatott.

Ezen nyeresemény-tartalékok ennél fogva összesen 5.797,273 frt 87 krt tesznek ki.

A társaság biztosíték alapjai az idei átutalások folytán 46.528,568 frt 62 krról 49.162,470 frt 81 kr-ra emelkedtek és elsőrendű értékekben vannak elhelyezve, melyekből több mint 14 millió magyar értékekre esik.

Az elért 793,840 frt 71 krnyi tiszta nyereseményből a társaság osztalékul részvényenkint 120 forintot aranyban vagyis 300 frankot fizet.

A közgyűlés egyhangulag és lelkesedéssel határozta el, hogy Jókai Mórt, ki az igazgatósági tanácsnak több év óta tagja, 50 éves irói jubileuma alkalmából üdvözlí, neki szerencsét kíván és egyúttal a társaság büszkeségének ad kifejezést, hogy igazgatósági tagjai sorában e legünnepeltebb magyar író üdvözölheti.

Pályázat.

A Trencsénmegyében fekvő, puchói, 6 osztályu népiskolánál nyugdíjazás folytán az 1893/4. tanév kezdetével egy 500 frt fizetéssel díjazott tanítói állásra pályázat hirdtetetik. Az állás ideiglenesen egy évre fog betölteni és a megválasztott köteles lesz két osztályt tanítani. Pályázó okleveles tanítók, kik a magyar és német nyelvet egyaránt tökéletesen birják és a héber szakmában szintén kellő képességgel rendelkeznek, szíveskedjenek tanítói képzettségüket, korukat, családi viszonyait, eddigi működésüket igazoló bizonyítványokkal felszerelt, magyar és német nyelvben sajátkezűleg írt folyamodványaikat alólírott hitközségi elnökhöz f. évi június hó 15-ig betérjeszteni. Személyes bemutatás meghívás folytán köttetik ki.

Kelt Puchón, 1893. május hó 8 án.

Dr. Kácsér Nándor,
hitközségi iskolaszéki elnök.

Pályázati hirdetmény.

A hódmező-vásárhelyi izraelita népiskolában megüresedett férfi tanítói állásra alulírt iskolaszék pályázatot hirdet. Az évi fizetés o. é. 600 frt, melyet a hitközség pénztára előleges havi részletekben szolgáltat ki.

A folyamodók a törvényes képesítést kötelesek igazolni, továbbá a zsidó vallásian és a héber nyelv tanításában való jártasságukat és teljesen kifogástalan erkölcsi viselkedésüket.

Ezzel kapcsolatban pályázat hirdtetetik az igazgató állásra is, melylyel évi o. é. 100 frt külön díjazás jár. — Ezen alkalmaztatás nem végleges és az iskolaszék által bármely tanévre nézve másra ruházható, illetve megvonható.

A tanítói állásra való végleges megerősítés csak két évi szolgálat után fog megtörténni.

A pályázati kérvények, melyekben kitüntetendő, hogy a folyamodó az igazgatói állásra is vállalkozni hajlandó-e, 1893. évi június hó 15-ig adandók be az alulírt iskolaszék elnökénél, dr. Wilhelm Arnold urnál.

A megválasztott tanító, illetve igazgató működését 1893. évi szeptember hó elsején kezdi meg, ugyanezen időtől fogva járnak illetményei.

H.-M.-Vásárhely, 1893. május hó 3-án.

A hódmező-vásárhelyi
izraelita hitközség iskolaszéke.

Pályázat.

Az újpesti izraelita hitközségben a II. kántori, sochet ubodek és kóre állásra, melylyel évi 600 frt fizetés, természetbeni lakás, failletmény és a szokásos mellékjövedelem élvezete jár, megüresedvén, annak betöltése végett ezennel pályázat hirdtetetik.

Megkivántatik, hogy az illető zeneképzett, ha lehet bassista és az énekkarral való közreműködésre képzettsége legyen, oly annyira, hogy a főkántort is tudja helyettesíteni.

Kellően felszerelt folyamodványaik, melyekben az életkor, családi állapot, eddigi működés okmányilag legyen kitüntetve, folyó hó végéig alulírott előjárósághoz beküldendők.

Próbaelőadásra csakis a meghívottak fognak bocsátatni és csakis a megválasztottnak fognak uti- és átköltözködési költségek megtéríttetni.

Újpest, 1893. május 2-án.

Az előjáróság:

Ziffer Ede,
elnök.

Friedmann Armin,
titkár.

GANZ és TÁRSA

Vasöntő- és Gépgyár-Részvény-Társulat,
Budapest, II. ker.

A) Gépek és épület vasmunkák, vasúti felszerelések,
teljes malomberendezések, aczelöntvények.

B) Specziálítások: Kéregöntésű vasúti kocsikerekek
és váltósúcsok, hengerek és lövegek.

A legjobb és legolcsóbb álló v. fekvő,
egy vagy két hengerű

➡ **Gázmotorok.** ⬅

Szabadalmazott daráló- és őrlő-hengerszékek
kéregöntésű hengerekkel,

hengersizékek buza, rozs és kukorica őrlésére.

Golyós malmok.

Hengersizékek cement őrlésére.

Gabonatisztító gépek.

— **TURBINÁK,** —

a helyi viszonyok szerint szerkesztve.

Zsilipek és zárókészülékek.

Mindenemű vasúti kocsik.

Gépek, papir- és farost (cellulóza) gyártására.

Elektromos világító és erőátviteli berendezések.

Zipernowsky, Déry, Bláthy távvezető rendszere szerint.

Villamvilágítási felvételi iroda:

Budapest, Gizella-tér, Haas-palota.

Ingyen öltönyt!

biztosítunk írásbelileg, finom, választás szerint való
szövetből,

mérték után, azon urak számára, kik két éven át
ruhabeli szükségletüket, mérték szerint nálunk
szerzik be, 200 forintig terjedő megrendeléseknél az

ingyen öltönyt

azonnal szállítatik.

BUCHHALTER és TÁRSA,

férfi-szabók,

Budapest, Károly-körút 19. (br. Orczy-féle ház).

KOHN ARNOLD

gazdag sörkőraktárát

(Váci-körút 14., szemben az Andrássy-út torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sörkőállítás szomorú
kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó meg-
számításért kezeskedik a cég jó hírneve.

— Szombaton és ünnepnapokon zárva. —

A kassai közúti vasút részvény-társaság

szállítási irodája, **MELLINGER és PLESS**, Buda-
pest, Károly-körút 5. sz., elvállalja az elküldendő
árúk szállítását a vasúthoz, ugyancsak a beérkező árúk
szállítását házhoz, leggyorsabban és olcsó szállítási díj
mellett.

Frum István utóda

cégtulajdonos **WERNER ADOLF.**

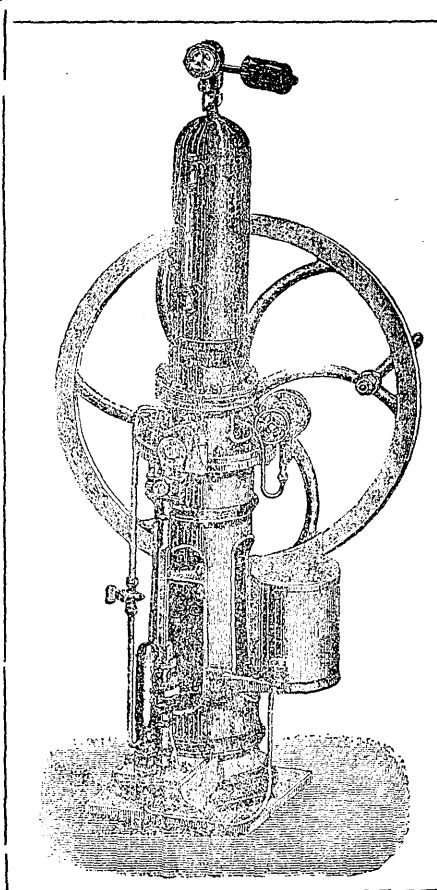
BUDAPEST,

II. ker., Batthyány-utca 3 sz.

a szikvizgyártáshoz

szükséges kellékek mechanikus műhelye.

Szikviz-gép „PROGRESS” (szabadalom) vegyi tiszta, folyékony-
szénsav, angol koncentrált arzenikummentes kén-sav, dolomit stb.,
valamint a szikvizgyártáshoz szükséges mindenemű cikkek.

Szikvizűveg-fejek (Syphonköpfe Werner-féle szabadalom) kedve-
zően jóváhagyott a magyar királyi belügyminisztérium által
36973 VI-VII. sz. a. és az országos egészségügyi tanács által.

Legnagyobb választék

mindennemű

vásznakban, asztalneműekben
divatos kávésterítékekben és kész
fehértaneműekben

Kanitz Ferencz és társa

szepességi vászon-raktárában,

Budapest, IV. ker., hatvani utca 11. sz.

Bártfa gyógyfürdő

(égyénys sós vasas gyógyforrások.)

Páratlan szép fenyves-erdő.

A gyógyhely

teljes modern átalakítása az idény megnyitásával készen lesz.

Uj. Deák nagyszálloda. Az uj ásványfürdő és hidegvíz-gyógyintézet építészeti és fürdőszereelési tekintetben mintaszerűleg van berendezve. Kitűnő nagy vendéglő. Teljes ellátás. (Pensió.) Villanyos világítás. Az éperjes-bártfai vasút június vége felé megnyílik. Közvetlen kocsiforgalom Bártfaig.

Közelebbi tájékoztatás hírlapok útján fog történi.

Bártfai savanyuvíz-re

(kitűnő gyógy- és üdítő-ital)

rendeléseket elfogad

A fürdő-igazgatóság.

Az ujonnan berendezett

KARLSBADI

czipő-raktár

csakis Dorottya-utca 9. sz. alatt, STRELICZKY fényképész mellett van.

Különlegességek proménádé- és turista - czipőkben, fekete és barna bőrből.

A régi helyiségben 8. sz. alatt, a mely olcsóbb minden

VÉGELADÁSNÁL

rövid ideig tartó kiárlást rendezek 33%-kal a bevásárlási áron alól.

Kajáry Dezső,

Budapest, Dorottya-utca 8. sz.

Szt.-Margitszigeti üdítő-ásványos savanyu-víz.

Ezen szénsavval ellátott ásványos savanyú-víz, legkiválóbb és legolcsóbb asztali víz és egészségápoló ital, kitűnő eredménnyel használtatik: köszvény, gyomor- és bélbajoknál, garat-, gége-, tüdő- és hólyaghurutnál.

Kapható a Szt.-Margitszigeten, WERNER ADOLF főraktárosnál, Batthyányi-utca 3, a legtöbb ásványvíz- és fűszerkereskedésben s vendéglőben.

Árak 1 liter 10 krajczár. — 1/2 liter 6 krajczár.

A literes üvegek 10 krajczárba, a 1/2 literesek pedig 9 krajczárba számíthatnak és ezen árban vissza is vétetnek.

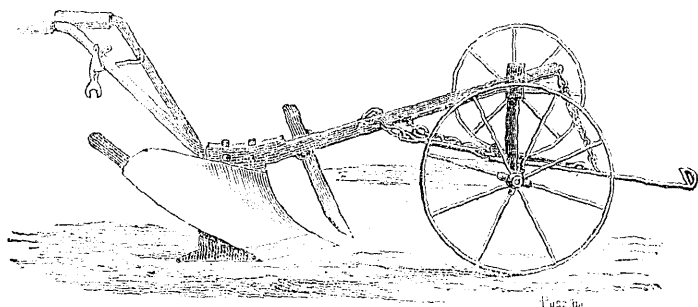
A Szt.-Margitszigeti gyógyfürdő felügyelősége.

SCHLICK-FÉLE

vasöntőde és gépgyár-részvénytársaság
BUDAPESTEN.

Gyár és irodák: VI., Külső váczi-út 29—31. sz.

Városi iroda és raktár: VI., Podmaniczky-utca 4. — Fiókraktár: Kerepesi-út 77. sz.

Ajánlja a gazdasági géposztály gyártmányait
ugy mint:

Schlick-féle szab. két- és háromvasu ekék.

Schlick-féle mélyítő- és egytetemes aczélekék. — Schlick- és Vidats-féle eredeti egyvasu ekék. — Talajművelő eszközök, boronák, rögtörők.

Schlick-féle szab. „Haladás” sorbavető
GÉPEK.

Arató- és kaszáló-gépek. — Gőz- és járgány-eséplőkészületek. — Rosták. — Takarmánykészítő-gépek. — Tengerimorzsolók és darálók. — Daráló- és őrlő-malmok. — Szállítható mezői vasutak. Olajmalomberendezések.

Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

Locomobilok.
Gazdasági gépek.
Ekek, vetőgépek.
Ezek karbantartásához
kellékek,
szerszámok.

Szab. tűzrostélyok
25% széntakarítás.

Szerszám-gépek.
Kút-szivattyúk.
Kerti és tűzi
fecskendők.
Peronospora-permetezők.
Gummi- és kender-tömlők.

Schvarcz József és Társa

gazdasági és ipari kellékek telepe.

Malomszükségleti cikkek.
Gépszíjak.
Mindennemű tömítési anyagok.
Kazáncsövek,
Kazán-felszerelések.
Pinczegazdászati áruk.

BUDAPEST,
Váci-körút 26. sz.
ÁRJEGYZÉKEK
és felvilágosítások bérmentve.

Ponyvák.
Zsákok.
Gépolaj.
Uszó-kocsikenőcs.
Carbolineum.
Kátrány- és fedéllemez.

A legjobb hírű, első és legnagyobb magyar moly ellen biztosító és megóvó-intézet

mindenkinek alkalmat nyújt, hogy a télen át
használt ruhákat, szörme-féléket, függönyöket
stb. stb. fáradság nélkül (mert csak egy levelezőlapba
kerül, hogy azok elvitelét megrendelje) a legfigyelme-
sebb gondozásra és minden károsodás ellen biz-
tosítva, a nyári időnyre elhelyezze.

Az árak a nagyterjedelmű, szakszerű berendezéshez képest mérsékeltek!

A letétjegy és az azon kitüntetett összeg beküldése után a tárgyak díjmenten a hához szállíttatnak.

Bővebbet az árjegyzékek.

BUDAPEST,
Ó-utca 44

Katzer József
szücsmester.

József főherceg Ő császári és királyi fen-
sége udvari szállítója, az aranyérem-kereszt
tulajdonosa.

Fehér rózsza.

— Irta: Herczegh Ferencz. —

(Vége).

Ábel alig mert hinni füleinek. Az ő fia megyei főorvos! Ha azt mondták volna neki, hogy Jakabot álló helyében megteszik egyetemi tanárnak, ő ezt bizonyára rendjén való dolognak tekintette volna. — de hogy az ő fia valaha ott üljön a zöld asztal mellett, a méltóságos főispán és a megyei urak társaságában, ez több volt, mint a mennyit remélni mert.

Mikor aztán a báró a kamatfizetést hozta szóba, Ábel szinte meg volt sértve. Hát kérte ő a pénzt? Hát nem jó helyen van az a pénz a méltóságos urnál? Aztán, ha valamire szükség lesz, csak forduljanak az Ábel szomszédhoz...

A doktor nem törődött atyja és a báró terveivel és midőn megválasztották megyei főorvosnak, kevés kedvet mutatott új állása elfoglalására. Szerencséjére a megyében nem követeltek túlsokat a tisztviselőktől és így háborítlanul folytathatta eddigi életmódját. Ő egész idejét egyedül páciensének, Maróthy Vilmanak szentelte Rendszeres gyógykezelés alá vette a leányt, ki elhanyagolt szívtágulásban szenvedett és a siker, melyet elért, őt magát lepte meg leginkább. Mintha a természet egy titokzatos parancsszavára ismét megindultak volna a beteg organizmus kerekerei: a leány szemmel láthatólag erősödött és virult. Vilmát egy új, ismeretlen boldogság hatotta át; szívében ujjongva tartotta bevonulását az édes életkedv. Kéjes borzadályal tekintett a férfira, ki, mint a halál felett győzedelmeskedő nemző állott előtte és szelid parancsszavával kényszerítette, hogy éljen! A beteg nők rajongó imádásával függött orvosán, ki előtte az életet, az egészséget személyesítette meg.

— Mig ön mellettem van, a halálnak nincs hatalma felettem! — mondta néha.

— Akkor mindig mellette kell maradnom.

A fiatal tudóst magát is csodálattal töltötte el ama hatalom nagysága, melyet betegének phisicuma és kedélye fölött nyert. Ha a leány halántéka néha vadul lüktettek és egész lényén ama kinzó, sötét félelem vett erőt, az orvos pusztá megjelenése elég volt arra, hogy a beteget édes megnyugvás töltse el.

Mintha a lelkek rokonszenvének titokzatos erői léptek volna működésbe.

Az ősz, a tél elmúlt, Vilma már annyira felépült, hogy tul volt minden pillanatnyi veszélyen.

A kastély teteje felett napközben báránylelkők jártak, esténként a parkot sejtelmes illatáram töltötte el, a kastélyban pedig mind gyakrabban megszólalt egy új, eddig ismeretlen hang: ezüstcsengésű női kacagás.

Egy verőfényes napon Vilma, orvosa karján, felsétált a dombon álló platánfaligetbe. Fejük fölött egy kénsárga pillangó csapongott, a falusi templom harangjának kongása diadalmasan járta át a tavaszi levegőt.

Ej, miű szép is az élet! mondta Vilma. Nem, most már nem szeretnék meghalni.

Meghalni? Hová gondol? Ön élni fog, szeretni fog, boldog lesz.

Igen, szeretni fogok, boldog leszek. — suttogta a leány, azzal lehunyta szemeit és kísézője vállára hajtotta fejét. Nem ellenkezett, hanem édes mosolylyal tűrte, midőn az orvos lehajolt hozzá és gyöngéden megcsókolta szemét.

E pillanatban árnyék esett az utra: Maróthy alispán, vadászpuskával vállán, előlépett a bokorból és a

nélkül, hogy visszanézne gyors léptekkel sietett a kastély felé.

Egy negyedóra mulva a doktor felemelt fővel lépett a szobába, hová a két Maróthy kérette. Az alispán rosszkedvű volt, éppen vizsláját fenytette meg, még kezében tartotta a korbácsot; az öreg báró is komoran tekintett maga elé.

Az öreg ur törte meg legelőször a csendet.

— Fiam az imént a platánfák alatt egy jelenetnek volt tanuja, — valóban nem tudom mit gondoljak?

A doktor elmosolyodott, aztán jókedvűen mondta:

— Csodálom, hogy nem sejtették már előbb. Lehetett-e másképp, minthogy Vilma és én szeretjük egymást?

A két Maróthy elképedve nézett össze, az öreg ur durván rivalt a doktorra:

— Mit akar a leánnyommal?

— Szeretem, tehát nőmmé akarom tenni, felelt a doktor nyugodtan.

— Az én leányomat?

A fiatal ember csökönyös naivitással folytatta:

— Igen, nőül akarom venni, mert Vilma épp oly kevésbé tudna megélni nélkülem, mint én nem tudnék boldog lenni nélküle...

Az alispán, ki szétvetett lábakkal állt a szoba közepén, szavába vágott:

— Megőrült?

Az öreg ur meg összekulcsolta kezait.

— Én teremtőm! A lengyel zsidó nőül akarja venni Maróthy bárónt!

Jakab még mindig nem akarta megérteni, mi bántja a két férfit.

— Ugy látom, kételyeik vannak, hogy képes lesz-e Vilmát rangszerűen eltartani? Meg lehetnek nyugodva! Nem igen törődöm ugyan atyám vagyoni viszonyaival, de úgy tudom, hogy ő gazdag...

Az öreg báró hevesen vágott szavába:

— Éppen az hiányzott még, hogy atyja pénzével kérkedjék!

Az alispán atya karjára tette kezét s elhallgattatta az öreget, aztán ő maga fordult Jakabhoz, hidegen mondva:

— Ön megmentette hugom életét, ezért hálával tartozunk önnek s ezért nem is beszélék önrel oly hangon, mint beszélnek mindenki mással hasonló körülmények közt. Ön azonban visszaélt egy szegény histericus gyermek gyöngeségével, hogy családjunkba tolokadjék. Ezzel számlánk ki van egyenlítve, nem tartozunk egymásnak semmivel.

Jakab szédülő fővel, zúgó fülekkel állott helyén, — az egészségből csak annyit értett, hogy Vilmát el akarják tőle ragadni.

— Nem! — mondta, — önök nem választhatnak el tőle, — ő az enyém!

Az alispán kevélyen felegyenesedett.

— Ha kedvet érezne, hogy gyalázatos játékát huggal folytatassa, tartsa eszében, hogy meg tudom védeni házunk becsületét, — ha kell korbáccsal is!

Azzal kitárta a doktor előtt az ajtót. Miután a doktor jó ideig nem felelt, hanem villogó szemekkel és összeszorított öklökkel tekintett a két férfira, az alispán végleg elvesztette türelmét.

— Ej, hát takarodj — hitvány zsidó!

Erre már ment.

*

Maróthy alispán másnap hiába várta a főorvos secundansait; mikor értesült, hogy a doktor hirtelen eltiint a vidékről, mély megvetéssel mondta: a gyáva! A secundansok helyett azonban bekopogtatott a kastélyba az öreg Ábel. A zsidó alázatos és félénk volt,

mint hajdanában, mikor még a földesur házizsidája volt. Az esedékes kamatokért jött.

— Délutánig meglesz, mondta az alispán kevélyen.

— Aztán a tőkét is fel kell mondanom. — suttogetta Ábel alázatosan. Négy havi felmondás — nyolczvanezer forint, ha jól tudom . . .

Mikor atya és fiu magára maradt, elcsüggedten néztek össze. Vajjon honnan veszik a pénzt a kamatokra? Elő kell teremteni, ha mindjárt a föld alól is. A család becsülete kívánja, hogy meg ne alázzák magukat a megbántott zsidó előtt.

Az alispán elő is teremtette a pénzt, — honnan, azt ő tudta. Atyja nem merte kérdezni. Maga vitte át hitelezőjének és dölyfösen dobta lábaihoz.

*

Néhány nap múlva az alispán dült arczczal érkezett meg a városból. Valami megyei jótékonyági alap volt a kezén, — a pénzt váratlanul be kellett szolgáltatnia, a pénztárból kétezer forint hiányzott.

Az ellenőrzők huszonnégy órai időt engedtek neki az ügy rendezésére, már a főispán is tudott a dologról. Már sorra járta barátait és a város pénzes embereit — hiába! senki sem tudott, vagy akart rajta segíteni. Mindenki tudta, hogy a Maróthyak urodalma tul van terhelve s hogy végleges bukásuk csak idő kérdése.

Az alispán mitsem szólt atyjának. Egész délután tépelődözve járt-kelt a parkban, este felé kalapja után nyult s a faluba ment, — a zsidó háza előtt megállott, majd daczosan megfordult sarkán. Azért sem fogja magát megalázni!

Másnap délben mikor a huszonnégy órai halasztás véget ért, megtette gavallérkötelességét. A kastély dohányzó szobájából gyöngö dörrenés hallatszott. Az elősietett cselédség már halva találta az alispánt. A kerevetén ült, ujjai egy revolver agyát kapcsolták át, halántékán apró, kékes sebhely látszott. Az asztalon egy papírlap fekiútt, melyre e szavakat írta: »Mint nemes ember halok meg családom becsületéért«.

*

Ősszel a Maróthy-urodalom dobra került. Az árveresen megjelent a lengyel zsidó és egy ezresbankokkal megtömött, mocskos pénztárczát dobva az asztalra, szintén licitálni kezdett. A szomszéd birtokosok, kik azért jöttek el, hogy a szép urodalomból »megmentsenek« valamit, kénytelenek voltak meghátrálni a zsidó pénze elől. Az ősi kastély, a kövér földek, a lovak, a bútorok, minden a zsidó kezére jutott.

Az új tulajdonos sietett birtokába lépni.

Egy őszi nap estéjén volt, mikor a báró leányaival elhagyta a kastélyt, melyet ősei évszázadok óta laktak. A hűvös magasban ökörnyál uszott, a park kavicsos utain száraz platánfaleveleket zörgetett a szél, a szőlő-hegyek felől a hazatérő oláh szüretelők vontatott éneke hallatszott. Az egész vidék fölött a hervadás mélabús poézise bontogatta szárnyait.

A báró, ki utóbbi időben feltűnően megöregedett, büszke tartással szállt föl a parasztkocsira, mely őt a közeli vasuti állomáshoz vitte. Az elbocsátott cselédség s a falu népe a parkban gyülekezett és meghatottan mondott bucsut régi földesurának, közbe gyűlöletteljes pillantásokat vetve a zsidóra, ki rókaprémes bundájába burkolózva, köhécselve állott a pitvarlépcsőn.

— No hát vándoroljatok, vándoroljatok! — morgogta magában.

E pillanatban Vilma, ki éppen kocsira készült szállani, meggondolta magát és gyorsan odalépett az öreghez.

— Ábel bácsi, — mondta. — a papa azt mondja, hogy itt most minden az öné, tehát a kanári madaram is Szeretném, ha azt a madarat nekem ajándékozná — nagyon szeretem —

Ábel valamit mormogott, aztán előhozta a sárgaréz kalitkát és átadta a leánynak.

Ezzel Maróthyék utra keltek.

*

Ismét néhány év mult el

Amaz időben országszerte feltűnést keltett egy gyilkossági bünper végtárgyalása, melynél Maróth községe lakóinak fele szerepelt vádlottak és tanuk között. A gazdag Ábel zsidó gyilkosainak pöre volt ez, mely már évek óta huzódott s most végre befejezéséhez közeledett.

A vádlevél szerint Ferencz, a Maróthyak öreg cselédje, volt a büntett értelmi szerzője. Az uradalom elárvereztetése alkalmával kikapta több évi hátralékos bérét s pénzét arra használta, hogy a korcsmákban a falu legénynépét itassa s a bortól felhevülteket az új földesur ellen izgassa. A rakoncátlan tömeg több estén át zajongott a kastély előtt, miután pedig a járási szolgabíró feleslegesnek tartotta a katonaság kirendelését, mindinkább nekibátorodtak s egyszer alkonyatkor kőzapporral támadtak a kastélyra. A megrémült háziur a kerten át akart menekülni, egy köhajtás azonban földre terítette s ekkor a támadók — a vád szerint — »dorongokkal addig bántalmazták, míg sebei következtében meghalt«.

A vádlottak a végtárgyalás alkalmával nem tagadták tettüket, hanem — mintha csak valami hőstettéről volna szó — mindegyik magának iparkodott tulajdonítani a tett elkövetésének oroszlánrészt.

— Tehát van igazság a földön! — mondta a fővárosban, egyik ministeriumi palota zugában egy ősz dijak.

Az öreg dijak Maróthy volt. Tulajdonképpen csak ideiglenesen vállalta el a foglalkozást, míg meg nem ürül egyike ama fényes állásoknak, melyeket magas pártfogói kilátásba helyeztek neki. Az ideiglenesség már három év óta tartott, a fényes állások sehogy sem akartak megürülni.

Az öreg türelmesen várt és hivatalában szorgalmasan írt rezgő vonásokkal, csodálatos, ósdi betűket, melyeket senki sem tudott elolvasni ő maga talán legkevésbé. A fizetés valami csekély volt, de azért leányával csak eléldegélt valahogyan abban a külvárosi hónapos lakásban.

Másképp lett a dolog, mikor Vilmán ismét régi szivbjának nyomai kezdtek mutatkozni. Orvost kellett járatni, drága gyógyszereket kellett hozatni. Maróthy azzal iparkodott a váratlan kiadásokat megtakarítani, hogy kevesebbet evett. Írása most még kuszáltabb lett, ha hivatalából hazafelé ment, néha megesett, hogy a falhoz kellett támaszkodnia.

Vilma egyszer késő este szivgörcsöt kapott; az előhívott orvos rendelvényt nyomott Maróthy kezébe, s a gyógyszerért küldte. Maróthy a világért sem mondta volna, hogy egy krajczár pénze sincsen, hanem lement az utcára, melyen a gázlámpák már égtek. Szédülő fővel, bizonytalan léptekkel ment, négy nap óta nem evett jóformán semmit. Jó sokáig kóborolt már az utcákon, hébekorba lehajolt valami papírrongy után — hátha bankjegy?

Egyszerre nevében szólították. Egy magas férfialak állott előtte, — a zsidó doktor volt. A mi nyomort, bánatot utóbbi időben elszenvedett, az most mind rásulyosodott a szívére; fiának halála, vagyoni bukása,

eányának betegsége, saját tehetetlensége, mindennek *az* okozója. Maróthy esküt tett volna rá, hogy mindennek a zsidó az oka. A zsidó pedig levett kalappal, feléje nyújtott kézzel állott előtte.

Még egyszer, — utoljára! fellobbant benne az a régi nagyuri dölyf.

Hitvány zsidó! kiáltotta felemelt ököllel.

A zsidó pedig eltűnt előle, mint egy álmokép és Maróthy botorkáló léptekkel folytatta útját.

Egy gázlámpa alatt ismét egy papirrongyot látott, mely csodálatosan hasonlított egy bankjegyhez. Lehajolt utána, de aztán elhagyta ereje és a kövezetre szédült.

Jó emberek felszedték és bevitték ama nagy, rideg házba, melynek sötét, bolthajtásos termeiben sor számokra van raktározva a fővárosi nyomor és melynek neve: szegények kórháza.

— Adjanak neki jó erős huslevest, — mondta a kórházi segédorvos Ugy látom az éhség tifusza készül rajta kitörni.

Később a beteg feljedd lázas álmadozásából és az ágya mellett virrasztó irtalmas nővérhez fordult.

— Nővér, — mondta rekedt hangon, — vannak még jó emberek a világon?

— Vannak, felelt egyszerűen a nővér.

— Nővér, nevezzen meg csak egy embert

— A kórház főorvosa, ez még soha nem mulasztott el jó cselekedetet.

— Eljön ma ide?

— Minden éjjel eljön.

A beteg kissé gondolkozott.

— Nővér, én meg fogok halni. Ha meghalok, mielőtt a főorvossal beszélhetek, akkor ön fog vele beszélni. Mondja meg neki: ha ismer Istent az égben és irgalmat a földön, ne engedje elpusztulni az én kis árvámat. Könnyen el lehet helyezni. Meghuzza az magát egy zugban, annyit eszik, mint a madár.

A nővér nyugodtan bólintott fejével, aztán feljegyezte a beteg által mondott lakczimet. A beteg csakhamar elvesztette eszméjét.

Ejfel felé megjelent a főorvos; egy nagyhirű fiatal egyetemi tanár. Mikor a kilencz számú beteghez ért, visszahökken, aztán busan bólintott fejével.

Majd a nővérhez fordult:

— Aludni mehet, a beteg mellett én fogok virasztani.

A beteg nem nyerte vissza többé eszméjét. Mikor hajnalban sápadt fénysávok szűrődtek be a a félig befalazott ablakon, viaszszárga arczczal, besüppedt szemekkel feküdt vaságyán. A nővér bekopogtatott, elmondta a főorvosnak a halott utolsó kérését és átadta neki a lakczimet, aztán összekulcsolta kezeit s letérdelt az ágy mellé, míg a főorvos gyors léptekkel távozott.

*

Egy félreeső külvárosi utca egyik bérháza előtt, korán hajnalban, magánfogát állott meg. A férfi, ki a fogatból előszállt, belépett a házba és felsietett egy harmademeleti lakáshoz. Kopogtatás nélkül nyitotta meg az ajtót. A szürke, szegényes szobában, a kihült pléhkemence előtt, egy fiatal leány ült; fázva burkolózott nagy kendőjébe, ujján egy kanári madarat tartott, kihez dédelgető szavakat intézett.

Mikor az ajtó megnyílt, lassan megtordítá fejét, aztán mosolyogva, meglepetés nélkül mondta:

— Megjöttél?

A férfi térdre vetette magát és átkorolta a leány karcsu alakját. Sokáig hallgattak. A leány ujjai végig-

simitottak a férfi fején, majd halkán mondta, mintha önmagához beszélve:

— Sokat szenvedtem, régóta vártalak. Miért nem jöttél előbb?

A férfi két kezébe vette a leány arczát s halkán mondta:

— Egy egész generációnak kellett kihálnia, hogy mi ketten egymáséi lehessünk.

Az ablakon át meleg, csillogó napsugár siklott a szobába, körülfolyma a két ölelkező alakot.

Megvirradt?

Amerikai dolgok.

— Rajzok. —

Írta: Becsky László.

II.

A jótékony zsidó megbizottja.

(Folytatás).

Erre ismét valamennyien kiugráltak a padok közül.

— Na, na, hisz csak nem vagytok mindnyájan farmerek, enyelgett az iskolamester. Akad köztetek egy-két könyvvezető, sőt huszárhadnagy is.

— Dehogy, farmer ez mind, gunyolódott a mi hősrünk, aki mindezen jeleneteket, folytonosan kaczagva, a terem egyik sarkából kísérte figyelemmel.

Az angol farmer elkezdte a tenyereket vizitálni; fölöttébb megtetszett neki az egykori huszártiszt marka.

— Ehhez a legényhez kedvem volna, szólt a könyvelőnek, kérem a többit egyelőre kergesse a padok közé.

A fiuk elkotródtak a parancsszóra, csak hárman maradtak a pódiumon.

— Mondtam már, mit adok, szólt az angol farmer, de figyelmeztetem, hogy nagyon sok a dolog!

— Mit nevez az ur sok dolognak?

— Télen át 18 tehenet kell megfejni minden délelőtt, ezen felül egy szekeret, két lovat kell rendbe tartani s minden délután be kell szállítani a tejet a szomszéd városba.

— A városba, mi a neve annak a városnak?

— Nem mondom meg, különben is mindegy kegyednek — de fölöttébb messze esik.

— Miért nem mondja meg az ur — mégis kíváncsi vagyok, hová akar vinni. Amerikában van az a város?

— Attól félek, hogy kegyed épp arrafelé törekszik s csak az utiköltséget akarja megspórolni, bocsásson meg, de az ilyesmi nem újság Amerikában.

A fiatal ember belátása jeléül bólintott a fejével és elfogadta az állást.

Később egy nagy ur jött a terembe; ez meg komornyikot keresett.

— Van-e ilyesmi készletben? — kérde a könyvvezetőt.

— Hogy van-e? — felelt az iskolamester, — hisz épp az a baj, hogy *valamennyi Kammerdienernek való.*

— Szóllítson hát egyet elő.

— Szabad kérem, mennyit méltóztatik neki adni?

— Ötven dollárt, az ellátást meg a liberiát.

— Vannak nagy multságok?

— Hát már ahhoz mi köze?

— Csupán közvetve van hozzá közöm, — felelt a könyvvezető, magát meghajtva. — A mellékjövedelem miatt, mert bocsánatot kérek — ezt már halkan mondta — egy Kammerdienernek New-Yorkban ötven dollár kevés.

— Össze-vissza felrughat nálam a jövedelme 150 dollár.

— Ah, az más, ez esetben már értem, miért méltóztatik csupán ötven dollárt fizetni. Azonnal szolgállok egy tengerésztiszttel.

Ezzel a könyvvezető hősünket a pódium mellé intette.

— Ajánlom nagyságod figyelmébe, elcsapott német tengerész hadapród.

— Csinos ficzko volna, de úgy látom, fölöttébb elhagyta magát, nem sok jót tartok az oly ifju felől, aki Amerikában egy kaucsuk-gallérről még »ideje korán« nem gondoskodik. Nincs egy másik?

— Nagy választékban; fiuk, ki érzi magát Kammerdienerségre méltónak?!

Erre a felhívásra megint felczihelődött az egész iskola.

— Eh, mondá a nagy ur, legyünk tisztában a dologgal, adjon nekem egy olyat, a kiről bizonyosan tudja, hogy már volt komornyik. Hisz azt csak tudja, hogy kinek mi a mestersége!?

— Hogy kinek mi a mestersége, uram! arról távoli fogalmam sincs. Az ide munkáért folyamodó embereknél azt megállapítani a legnagyobb dolog volna. De még csak megközelítőleg is bajos, mert a melyik magáról kevesebbet állítani nem mer, mint azt, hogy írnok, vagy könyvelő volt, annál én gyanakszom, hogy »odaát« legalább is nagyságos ur, hadnagy, fő-hadnagy vagy ilyes valami volt.

— Teringettét, mire való az írott bizonyítvány.

— Csak az kellene még, hogy az írott bizonyítványokat hozzuk divatba, hisz akkor a bevándorlóknak 90 százalékát okirathamisításért a megérkezése után egy hét múlva mind börtönbe kellene dugni. Az alkalmazottak felfogadásának Amerikában csak egy módja van. Szóba kell velök állani, a beszélgetés során ki kell belőlök venni, hogy mire való s végül a tenyere is sokat elárul.

— Ez nevezetes egy társaság! — felelt a nagy ur és elgondolkozva nézett végig a padsorokban ülő, tulnyomóan intelligens arcú embereken.

— Bizony kérem, — felelt a könyvvezető, — ez oly helyiség, a hova minden olyan vagyonos urnak, a kinek a fia tékoználni kezdi a pénzt, el kellene ide küldenie a fiacskáját, mert itt egy-két nap alatt megláthatná, minő sors vár az oly intelligens emberre, a kinek nincs dollárja.

— Lássuk csak azt a jó képű legényt ott az első sorban, — folytató a nagy ur, nem reflektálva a könyvvezető bölcs filozofálására.

A nagy ur felhívására egy valósággal jóképű német gépész-lakatos legény kelt fel. A mint odaált a gazdajelölt elibe, egyszerre csak a teremben több oldalról fojtott nevetés hallatszott. Az iskolamester a nagy ur háta mögül dühösen intett, hogy hallgassanak, de azért ő maga sem állhatta meg, hogy tapasztalt arcán egy mosoly ne vonuljon el. A nagy ur pár szót váltott a legénnyel és — felfogadta.

Mikor eltávoztak, a könyvvezető az ajtóig kísérté őket s visszatérve, mitsem törődve a jelenlevő két fogadóssal, a kik szintén munkást kerestek, így szólt a gyülekezethez:

— Ti lurkók, hát mit vihogtatok azon, hogy intéssel figyelmeztettem a legényt, nehogy dicsekedésből felmutassa munkától eldurvult tenyerét. Ezt valamennyien annyira megszoktátok, hogy ha nem intenék, olyankor is megtennétek, a mikor nem a kapa mellé hinak. Tehetek én róla — tevé hozzá, mintegy önmagát igazolva, — mit tehetek én róla, hogy némely ember olyan tapasztalatlan számár, mint ezen ur volt; hiszen én ajánlottam a neki való embert, de ha ő nekem nem hisz, hát bánom én, vigye akár melyiket, ugyis elcsapja két nap alatt, mert nem neki való ember, de legalább lesz neki 50 dollárja meg ruhája. Hisz ha én azt a tuskót felvilágosítom, hogy a gépész-lakatos nem neki való, akkor nem vitt volna senkit, mert közületek más pofa nem tetszett neki. Egyébként ismétlem, hogy a melyiket ily alkalommal vihogni látok, rögtön kidobom innét s biztosítom róla, hogy be nem teszi a lábát soha többé — ebbe a nagy orfeumba.

— A melynél, — tevé hozzá hősünk a padról felkászolódvá, — még a newyoski börze sem nyújt külön látványosságot.

— Hova még, hisz még csak ma jöttél, huzd ki legalább a szokásos három hetet! — rivalt most az iskolamester egy fiatal emberre, aki az ajtó felé tartott.

— Egész bizonyosan nem tudom, — felelt a fiatal ember, — Liverpoolba, Londonba, Brémába vagy akár a pestises Hamburgba is bemegyek.

— Beszélj rövidebben, — mondá a könyvvezető fakutya mód kaczagva, — a gneenmich streeti zsidóhoz indulsz ugy-e!?

— Innen csak oda vezet az ut, — viszonzá hősünk, az ajtót maga mögött becsapva.

(Folytatása következik.)

